

Tretja obletnica množičnih smrtnih obsodb koroških Slovencev

V sledečem priobčujemo članek o trpljenju koroških Slovencev v času nacističnega terorja v Avstriji. S tem hočemo dokazati, da so vendarle ljudje, ki so si svesti žrtev, katere so prinesli koroški Slovenci. Odkrito obžalujemo, da moramo odtisniti ta članek iz inozemskega časopisa. Vendar pa nimamo druge izbire, kajti članek nam ni bil neposredno predložen, čeprav je bil najbrže napisan od koroškega Slovence, — temveč je zašel v uredništvo organa Komunistične Partije Slovenije.

Da-li je neznan pisec članka mnenja, da so boj in žrtve koroških Slovencev dokaz za to, da želijo priključitev k Jugoslaviji, nam ni znano. Dejstvo je, da članek doseže vrhunec v trditvi, da so si koroški Slovenci pravico do tega priborili.

Tu pa se moramo ločiti od naših ljubljanskih tovarišev, v kolikor tudi skupno z njimi cenimo boj in žrtve teh avstrijskih državljanov. Njim je najvažnejše, da dokažejo potrebo po priključitvi enega dela Koroške k Jugoslaviji. Nam pa gre edino za to, da se zgodovinskih dejstev, kakor n. pr. preganjanje koroških Slovencev, ne zamolči, temveč, da se jih vpiše v zgodovino, kamor spadajo. Naši ljubljanski tovariši vedo prav tako dobro kakor mi, da preganjanje koroških Slovencev za časa „tretjega rajha“ samo po sebi še ne upravičuje priključitve dela Koroške k Jugoslaviji, temveč, da bodo o tem vprašanju odločale velesile o priliki mirovne konference.

V smislu naših izvajanj smo torej izpustili stavek imenovanega članka, ki po našem pojmovanju logike predstavlja „non sequitur“.

Našim čitateljem pa lahko zatrjujemo, da je imenovan stavek edini, ki smo ga izpustili in da prinašamo ostali članek v isti obliki, kakor je bil objavljen na 2. strani „Ljudske pravice“ v Ljubljani, dne 10. aprila 1946.

Preostane nam samo še želja, da v bodočnosti glede dejanj koroških Slovencev nismo odvisni le od inozemskega tiska. Temu pa lahko odpomožemo naši bralci. Kdor bi torej imel namen, da pošlje poslanico kakemu tujemu državljanu, se tem potem naproša, da nam prihrani trud, prelistati strani inozemskega časopisa s tem, da nam pošlje prepis svojega dopisa. Z našega, danes morda ne navadnega stališča, se nam namreč zdi potrebno, da se take reči dogajajo javno. Saj je takorekoč naša dolžnost napram čitatelcem, da jim poobčamo o dogodkih, ki se njih tičejo. Če gre torej iz kakega koroškega kraja poslanica preko koroške meje, mislimo, da se to tiče vseh koroških Slovencev, posebno pa onih, ki so v kraju doma, kjer je bila ta poslanica baje napisana. Mi se namreč drznemo dvomiti, da vsi koroški Slovenci s takšnim načinom političnega udejstvovanja popolnoma soglašajo!

Zasledovanje in pobijanje koroških Slovencev se je tekom zadnjih sedem let posluževalo raznih metod in od časa do časa stopnjevalo do brezmejne brutalnosti.

Zapori, izgoni z domače grude in konfinacije, posebno v času od leta 1938. do aprila 1941., so tvorili prvo fazo. Z napadom na Jugoslavijo so zaprli na Koroškem vse vidnejše Slovence. Leto nato je bilo na stotine in stotine slovenskih družin pregnanih s svojih domov in izseljenih. Koroški Slovenci so se dvignili in organizirali narodno osvobodilno gibanje. Iz represalij, ki jih je Gestapo izvajal nad prebivalstvom sloven-

ške Koroške, se lahko sklepa, kako enotno in sklenjeno je slovensko ljudstvo sledilo klicu svobode. Dne 11. novembra 1942 je gestapo tekom dne aretiralo 57 oseb, bivajočih na ozemlju občin Železne Kaple, Bele, Obirskega, Sel, Zitare vasi, Borovelj ter Celovca. Za februar 1943 so nemški krvniki imeli pripravljeno novo, presenečenje — drugo izseljevanje, ki bi prekoračilo vse slutnje in bi gotovo zadelo tudi tiste Slovence, ki so pred letom dni še mislili, da jim bo prizanešeno. Zavedni in nezavedni Slovenci bi morali po teh načrtih v Ukrajino, ako ne bi Rusi v tistem času prodrli fronte pri Harkovu. Med Harkovom in Rostovom so imeli koroški nacifašisti začrtano „Novo Koroško“, kamor so hoteli preseliti vse koroške Slovence.

Kogar ti fašistični krvniki niso odpeljali v tujino na prisilno delo in v zapor, ta doma pred njimi ni bil varen.

Ker februarskega izseljevanja leta 1943. niso mogli več izvesti, so inscenirali v Celovcu velik proces. „Ljudsko sodišče“ pod predsedstvom državnega tajnika krvnika dr. Freislerja je zasedalo 7., 8. in 9. aprila 1943. v Celovcu in sodilo 337 Slovencev iz zgoraj omenjenih krajev.

Obtožnica višjega državnega tožilca je te Slovence imenovala zločince, teroriste in komuniste, ne da bi bilo sodišče v stanju te trditve tudi dokazati. Obtožnica je navajala, da so krogi iz slovenskega ozemlja Koroške, sestavljeni iz dezerterjev, komunistov in zločincev, tvorili tolpe, da so terorizirali ljudstvo, morili nemške in rajhu zveste može in izpodkopavali mir in red, ter da so s tem izdajalsko uprli novemu Hitlerjevemu redu Evrope in postali pomagači plutokratov Rocsevelta in Churchilla. Ti Slovenci so ogrožali nadvse mogočni „rajh“.

Nemški koroški krvniki so obsodili na smrt 12 Slovencev in Slovenk:

1. Dovjaka Janeza, roj. 17. VII. 1905, puškarja iz Borovelj;
2. Gregoriča Franca, roj. 4. X. 1901, posestnika v Selah 43;
3. Keliha Florjana, roj. 30. IV. 1908, pos. na Šajdi 10, lesnega delavca, očeta štirih otrok;
4. Keliha Urha, roj. 22. VI. 1912, kmeta;
5. Olipa Tomaža, roj. 17. XII. 1913, lesnega delavca iz Sel;
6. Oražeta Jakoba, roj. 17. VII. 1902, lesnega delavca iz Sel;
7. Oražeta Jerneja, roj. 12. VIII. 1902, tesarja in posestnika v Selah 20;
8. Oražeta Janeza, roj. 12. V. 1925, poštnega praktikanta;
9. Olip Marijo, roj. 1913, delavko iz Železne Kaple;
10. Pristovnika Franca, roj. 30. VII. 1910, tesarja iz Sel;
11. Pasterka Jurija, roj. 1903, kmeta iz Lobnika; njegov brat je padel kot partizanski borec v borbi proti 13.-SS policijskemu polku v Mežiški dolini. Brata Pasterk sta bila med najvidnejšimi in najmarljivejšimi prosvetnimi delavci;
12. Veinzerla Franca, roj. 1912, posestnika iz Bele.

Vse na smrt obsojene so nacifašisti odvedli na Dunaj in jih 29. maja 1943 obglavili. Ostale Slovence pa so obsodili na dosmrtno ječo ali pa na zapor od 2 do 20 let, in sicer:

Božiča Bartolomeja, kmeta iz Sel, na 12 let ječe; Olipa Josipa, gozdnega delavca iz Sel, na 10 let ječe; Ogris Sabino, hišno pomočnico iz Sel, na 8 let ječe; Kelih Olgo, delavko iz Sel, na 5 let ječe; Pristovnik Katarino, šolsko služiteljico iz Sel, na 5 let ječe; Linasi Marijo, gospodinjico iz Sel, na 4 leta ječe; Jug Justino iz Sel na 5 let ječe; Oraže Anico, gospodinjico iz Sel, na 5 let ječe; Veinzerl Uršulo, preužitkarico iz Suhe, na 3 leta ječe;

(Nadaljevanje na 2 strani)

Kaj hoče Rusija?

„Rusija se trenutno nahaja v zelo kritičnem položaju, kar se njenih notranjih zadev tiče.“ O tem piše posebni dopisnik „Timesa“ sledeče:

Slika se je spremenila

„Četudi upoštevamo, da si je Rusija zavestna namena, da s tem vzpodbudi prebivalstvo k skupnemu naporu — vendar je treba priznati, da se je spremenila slika Sovjetske zveze, kot se nam je pokazala med vojno.

Sovjetska zveza koncentrirala vso svojo silo na notranje naloge, da spet spravi v red državo, ki jo je vojna opustošila; obenem pa se trudi, da preskrbi svojemu glasu v zunanjih zadevah isto spoštovanje, kakoršno ji je bilo izkazano, ko so se grmeli topovi. Kako bo Rusija najbolje služila svojim nacionalnim interesom, to je treba prepustiti državi sami. Za vse druge države pa je le vprašanje, ali so zgolj nespornimi to, kar jih loči od Rusije, ali pa res ne morejo spraviti v sklad svojih namer in ciljev s cilji Sovjetske zveze. Kajti ovire, ki so v napotje splošnemu sporazumevanju, so resnično znatne.

Tu premalo razumevanja — tam premalo informirani

Vsaka država stremi za tem, da se ravna po teoriji premoči svojega političnega sistema, ki se v vsaki državi imenuje demokracija.

Na eni strani pa je premalo razumevanja za to, kar je v sovjetskem sistemu popolnoma jasno; na drugi strani pa premalo vedo o parlamentarističnem ustroju v drugih državah. Ta je vander tako različen od kratkega in brezuspešnega ruskega parlamentarizma, kakor je različna ruska komunistična stranka od komunističnih strank drugih držav. Če bi ves problem bil s tem že povedan, potem bi lahko prepustili času in izkušnji, da izpolnita to praznino.

So pa še druge ovire, ki jih ni mogoče tako enostavno odpraviti. Izkoriščanje naravnih bogastev Rusije se nahaja še vedno v kritičnem stadiju: če ne bodo izpeljali do konca naloženega dela, potem je vse izgubljeno.

Stalin je prebivalstvu razložil važnost te naloge in tudi povedal, da se narod ne more počutiti varnega, dokler to delo ne bo dokončano. Ni bilo potrebno posebno poudariti velike žrtve, ki jih zahteva obsežna industrializacija države. Občutek naporov in ranljivost bo zapustil Sovjetsko zvezo šele takrat, ko ji bo uspelo zvišati življenjski standard.

Ta občutek se lahko poloti prebivalcev brezmejno velike države, ki deloma komaj kaže znake obljudenosti. Značilne so besede nekega mladega ruskega vojaka, ki se je vrnil iz Češke domov v Kijev: „Kako bogata je naša država!“

Cete osmih različnih držav so gospodarile v njegovi vasi, kamor se je vrnil — iz Osrednje Evrope, ki ima točno omejena polja in utesnjene reke. To je nekaj razlogov, katerih posledica je, da Rusi često podcenjujejo svoje sile, da se s pretiranim sumom ozirajo na države onstran meja in da se bojijo — da uporabimo izrek enega največjih ruskih pisateljev — „da ne bodo pogani z vseh strani planili na rusko državo, če njen narod ne bo edin in čuječ...“

Značaj je ostal nespremenjen

Kdor je poznal Rusijo dolgo pred komunistično revolucijo, bi se na prvi pogled manj začudil, — če bi jo danes spet obiskal — kakor pa je pričakoval.

Ljudje, ki bi jih srečal, bi bili podobni onim, ki jih je prej poznal: ljudje, preprosti in močni, globoko in pristno resni, ki so odkritosrčno ponosni. Dalje bi videl, da so Rusi še vedno obdržali svojo značilnost — misli: boriti se brezobzirno do zadnjih posledic —, da še vedno ljubijo razgibano in pustolovsko življenje, da so ohranili intelektualno simoniklost in občudovanje za širo naravo. Tak obiskovalec bi odkril tudi številne stare navade; in to bi mu pomagalo, da bi lažje razumel marsikateri ukrep in metodo, ki jih uporablja vlada, da zatira lenobo in brezbržnost. Prišel bi tudi do sklepa, da je ruski značaj manj zgubil, kakor pa pridobil.

Če se pa poglobi seznanji z ruskim človekom, bi marsikaj novega odkril. Ugotovil bi, da je izginila močna zadržanost; da so odprte velike možnosti, da se porodi novo občutje zaupanja: bodočnost je naša. Ugotoviti se da tudi odločnost, ki je prej ni bilo v ruskem značaju in predvsem...

Globok odpor proti militarizmu

V političnem ozračju ne najdete starih napetosti. Strankarske razlike so izginile in nacionalna strast za razpravljanje se izraža izključno pri debatah o zunanjih zadevah.

Rusi še vedno vztrajajo pri tem, da morajo najprej poznati temelje politike, preden jo odobrijo; da se morajo najprej prepričati, če je res močnejša kakor druga politična mnenja.

Danes, ko Rusija nepreklicno prehaja od socializma h komunizmu, komunistična stranka že iz razlogov samoopravičevanja opozarja na vsako težavo, ki vlada v državi, kjer je drugačen sistem. Treba je torej imeti pred očmi notranji položaj Rusije, kadar hočemo dobiti pojasnilo k nekoliko preduverjenem prikazovanju dogodkov, kakor jih moskovski tisk rad slika v pripravljani kampanji za prihodnjo petletko.

Najbolj bi morda presenetilo opazovalca, kako komunistična stranka vedno znova prilagodi svoje metode mnenju in potrebi naroda.

To in odpoved cilju

komunistične internacionale sta brez dvoma glavni razliki med partijo predrevolucijske dobe in današnjo partijo.

Takratna komunistična partija je bila podtalna organizacija; imela je z inozemskimi prijatelji često ožje stike kakor pa z oddaljenimi pokrajinami lastne države. Današnja organizacija, ki naglašča, da predstavlja vso Sovjetsko zvezo, šteje šest milijonov aktivnih članov — vsak 15. odrasli je torej aktiven član — in je sestavljena in vseh slojev prebivalstva.

Ker partija stalno opazuje, kako narod občuti in razumsko reagira, more vedno ugotoviti, katere politične ukrepe masa sprejme in katere kritizira. To kontroliranje javnega mnenja v Sovjetski zvezi je zato odločilen činitelj v vladni politiki.

(Iz „Weltpresse“ od 9. IV. 1946.)

Zanimivosti preteklega tedna

VELIKA BRITANIJA

Diplomatski dopisnik BBC poroča, da britanski uradni krogi z obžalovanjem opazujejo stalno protibritansko propagando Jugoslavije. Jasno je, da sta jugoslovanski tisk in radio odločena britanske sile v Julijski Krajini in Avstriji spraviti na čim slabši glas. Redek je dan, da ne kritizirajo britanskih vojaških predstavnikov. V Londonu želijo, da bi beograjska vlada prispevala svoj delež k trdnosti Evrope na ta način, da bi o vseh svojih morebitnih pritožbah razpravljala po diplomatski poti, ne pa da poizkuša ustvarjati nerazpoloženje in trenja s propagando.

Pri odgovoru na vprašanje o zunanji politiki Mongolije, je tajnik za zunanje zadeve McNeil izjavil, da pričakuje o tem kitajske uradne izjave.

V London bo prišel avstralski ministrski predsednik Chiffley, kjer se bo udeležil imperijalne konference, na kateri bodo obravnavali med drugim tudi vprašanje Pacifika.

Britanski poslanik v Parizu Duff Cooper je izročil francoskemu zunanjemu ministru Bidaultu odgovor britanske vlade na zadnjo francosko noto o Španiji.

Vodja tiskovnega urada zunanjega ministrstva v Parizu je objavil, da je tudi ameriška vlada predložila odgovor na francosko noto.

V nedeljo je izjavil nek govornik britanskega zunanjega ministrstva častnikarjem, da se Velika Britanija zoperstavi vsakemu poizkusu poedine zavezniške države, v slučaju neuspeha pariške mirovne konference, skleniti sama zase mirovno pogodbo z neko bivšo silo osi.

GRČIJA

Dokončno uradno poročilo o grških volilnih rezultatih, ki so jih objavili, kaže, da je volilo od dveh milijonov 211.791, v volilnih listah zabeleženih, en milijon 177.379.

Populisti so dobili 609.654 glasov, narodna politična unija 213.399 glasov, liberalci 159.750 glasov in narodna stranka 65.484 glasov. Ostali glasovi odpadejo na manjše skupine in neodvisne kandidate.

Komisija predstavnikov Velike Britanije, Združenih držav in Francije, ki je kot opazovalec prisostvovala grškim volitvam, je grški vladi predložila svoje poročilo. Prepisi so bili poslani tudi britanski, ameriški in francoski vladi.

Po večkratnih razgovorih z različnimi političnimi osebnostmi, se je regent Damaskinos odločil, da še nadalje opravlja regentske posle.

Osrednji odbor organizacije „EAM“ je zahteval, naj poverijo regentstvo posebnemu svetu, ki bi bil sestavljen iz zastopnikov leve, sredine in desnice. „EAM“ je izjavil, da bi gledal na odpravo regentstva kot na „revolucionarno dejanje“.

Grški kralj je po dolgem času zopet dal izjavo o položaju v Grčiji, v kateri je rekel med drugim: „Zelo sem zadovoljen z urejenim načinom poteka volitev, s katerimi se je Grčija ponovno vrnila v redno in svobodno politično življenje. Prispevek veselih, katerih predstavniki so nadzorovali volilni potek, je neprecenljiv.“

Vendar ta prispevek ne bi zadostoval za dosego srečnega izida in mirne vrnitve v parlamentarno življenje, če grški narod ne

bi s svojim vedenjem sam pokazal, da ve, kako je treba uporabiti politično svobodo in da se bile vse govornice o neredih in terorizmu, ki so krožile pred volitvami, pretirane.

Treba bo pa še mnogo naporov, predno bodo dokončno rešena vsa vprašanja, ki so zdaj še odložena in preden bo položaj dokončno urejen.

Grška vlada je prejela zbirno poročilo zavezniške komisije o volitvah v Grčiji, a en prepis je dobil sovjetski poslanik v Atenah. Izmed ostalega se v njem ugotavlja, da je bilo 71% imen, katera so vključno pregledali v volilnih spiskih, veljavnih. Samo 13% imen je bilo neveljavnih, a okoli 16% je bilo dvomljivih. Od vseh volilnih upravičencev jih je volilo 60%.

Cepprav je navedba imen mrtvih ali oseb, ki iz drugih razlogov niso imele volilne pravice, v neupravičenih volilnih spiskih, nudila priliko za varljive mahinacije, niso našli nobenega dokaza za takšno prevaro niti z ozirom na potvorbe volilnih listin, niti z ozirom na dovoljno oddajo glasov.

Od 40%, ki niso volili, se 9,3% po dokazih ni udeležilo volitev iz vzroka strankarske povezanosti, drugi iz drugih razlogov, ki niso v zvezi z volilno strategijo. Volilno tehnični strokovnjaki imenujejo najvišje možno število neudeležitve glasov iz strankarskih razlogov 10%—20% ter najvišje približno število 15%. Od vseh oddanih glasov niso oddali več kakor 2% nezakonitih glasov na imena mrtvih ali takih oseb, ki jih ni možno ugotoviti. S tem, pravi poročilo, niso goljufije tega značaja mogle vplivati na celotni izid volitev. V volilnih listah zaznamovanih volilcev, ki niso volili, je možno da jih samo 11.000 ni volilo, ker so jim po nezakonitih načinah preprečili uporabo volilne pravice.

Komisija ugotavlja, da je nesodelovanje pri volitvah pod sedanjim grškim volilnim zakonom protizakonito. Uporaba tega za namene volilne strategije pa je preveč vkoreninjena, da bi bilo možno z zakoniti sredstvi dovoliti kontrolo. Komisija ni mnenja, da je neudeležitev strank pri volitvah tokrat spremenila volilne izide ali pa da predstavljajo nov, vznemirjavelelement v grški politiki. Cepprav neglasovanje nasprotuje grškim volilnim zakonom, je dalo drugače mislečim možnost, da izrazijo svoje mnenje. Komisija je prepričana, da je njena navzočnost v Grčiji imela pomirjevalen učinek in doprinesla k rednemu poteku volitev.

JAPONSKA

Na Japonskem so bile 10. aprila splošne volitve, ki jih je ministrski predsednik označil kot „začetni nastop demokracije v deželi“. General MacArthur je o novem parlamentu izjavil:

„Novi parlament bo verjetno organ, ki bo odgovarjal volji ljudstva bolj kot kateri koli dosedanj japonski parlament.“

Pri teh volitvah, ki so bile prve po letu 1942, so prvič volile tudi žene. Udeležba je bila zelo velika.

Volilšča so nadzorovale zavezniške čete, da ni prišlo do strahovanj. Novo skupščino je izbralo približno 36 milijonov volilcev.

V Tokiju predvidevajo, da bodo dobile največ mest stranke zmernega programa kot liberalci in progresisti. Obe stranki podpirata cesarja.

Po izjavah visokih predstavnikov Za-

vojni slabiti našo bojno moč in tako pomagati sovražniku v vojni, mora biti na vsak način zagotovljena. Vsak ki se je kaznivo pregrešil proti velikonemškemu rajhu, mora zato trpeti, da se njegovo vedenje, ko je ugotovljeno dejanje in krivda, ocenjuje po nevarnosti njegovega početja proti narodu in državi. To je nemško pravosodje dolžno vsakemu dostojnemu rajoku, narodu in rajhu vobče in to predvsem bojujočemu se nemškemu vojaku.“ Nadalje je dr. Freisler utemeljeval razsodbo z varnostnimi potrebami rajha, češ da so bila dejanja obsojenih naperjena proti tretjemu rajhu in da so pomagala zaveznikom. Olajševalnih okolištnosti ni priznalo, ker je bila varnost rajha ogrožena. „Potrebno je, da se zajamči nedotakljivost rajha. Tudi ne drži, da so obsojenci ravnali pod pritiskom, ker so bili obvezani, da se proti partizanom borijo z isto vneto, kot se bori vsak nemški vojak.“

Za tem procesom so koroški nacifašisti inscenirali še številne podobne procese in izrekli na desetine in desetine smrtnih obsodb in na stotine in stotine obsodb na do smrtno ali dolgoletno ječo proti koroškim Slovincem.

S svojo borbo so obenem podprli zavezniške v vojni proti tretjemu rajhu. Koroški nacifašisti so jim pri vsaki priliki očitali, da sodelujejo z zavezniki.

Ob tretji obletnici kravega procesa proti Slovincem v Celovcu je 9. april 1943 opomin na dolžnost vsem koroškim Slovincem.

„Ljudska pravica“.

vezniške vojaške uprave pri volitvah ni bil potreben nikakšen poseg policije.

Kot poročajo, je dosegla volilna udeležba 65%.

JUGOSLAVIJA

Radio Beograd je 12. t. d. zvečer javil, da je podpredsednik vlade federativne ljudske republike Jugoslavije, Edvard Kardelj, izjavil, da se je jugoslovanska vlada odločila priznati vse pogodbe, katere je bivša jugoslovanska vlada podpisala. Dejal je, da je s tem odstranjena edina zapreka, ki je ovirala popolno priznanje jugoslovanske vlade.

Z ozirom na tržaško vprašanje je podpredsednik izjavil: „Zelimo dobre odnose z Italijo, ali ne moremo se odreči naše pravice do Trsta. To vprašanje bosta rešila Svet zunanjih ministrov in mirovna konference. Jugoslavija ne bo poizkušala tega vprašanja rešiti sama.“

Pred dnevi je bilo objavljeno, da je ge-

neral Draža Mihajlovič priznal svoje izdajalsko delovanje med vojno.

Mihajloviča, ki je moral pred vojno sodišče, ker je bil obtožen izdajstva, so prišli v gorovju, kjer se je skrival že ves mesec. Živel je že nekaj mesecev brez vsakih zvez v in izven Jugoslavije ter se je nameraval skrivati še dalje.

Glavne obtožbe proti njemu so: izdajalsko sodelovanje z nemškimi in italijanskimi okupatorji;

izdajanje ukazov za usmrnitev borcev maršala Tita v njihovem narodnem boju proti okupatorju;

odgovornost za množično pobijanje muslimanov v Bosni.

Zopet so odprli splošni telefonski promet med Avstrijo in Jugoslavijo. Taksa za navaden telefonski pogovor treh minut stane enotno 20.60 šilingov. Za telefonski promet z Jugoslavijo veljajo splošno isti pogoji in odredbe kakor za promet z državami, s katerimi je telefonski promet že odprt.

Ob obletnici Rooseveltove smrti

Pred nedavnim se je ves svet spominjal smrti enega največjih in najodločilnejših mož v pretekli vojni, pokojnega predsednika Združenih držav Franklina Roosevelta. Gotovo je na mestu, da se ga tudi mi spomnimo, saj mu tudi Slovenci marsikaj dolgujejo.

Brezpredmetno bi bilo pisati o pokojnem predsedniku dolge razprave, saj ni pri nas človeka, ki ga ne bi poznal. Vsekakor bo najprimernejše, da prinesemo par citatov iz njegovih lastnih izjavanj.

„Sovražim vojno“

„Videl sem vojno. Videl sem vojno na kopnem in na morju. Videl sem teči kri ranjenih. Videl sem vojake, ki so izkašljali svoja s plinom zastrupljena pljuča. Videl sem mrtve, kako so ležali v blatu. Videl sem dvesto omahujočih, izčrpanih mož, ki so prihajali iz prvih strelskih jarkov. — Preživeli enega polka od tisoč mož, ki je

oseminštirideset ur preje šel v borbo. Videl sem otroke, kako so od lakote umrli. Videl sem smrtni boj mater in žena. Sovražim vojno.“

F. D. Roosevelt, 14. avgusta 1936.

*

„Še nikoli ni tvegala v svetovni zgodovini diktator skoka preko sulice res svobodnega glasovanja.“

*

„Ena vlada nikoli ne more biti boljša kakor pa javno mnenje, na katero se naslanja.“

*

„Poslušnost pri diktaturi lahko dosežemo potem groženj in izsiljevanja, ali pa je vlada doseže tako, da zataji svojim podnikom resnico. Zvestoba je nekaj popolnoma drugega. Ona izhaja iz duše, ki pozna dejstva, sledi starim idealom in neprisljano nudi vladi svojo podporo.“

Novice iz sveta

Strašna eksplozija v sredini Berlina.

Prebivalstvo Berlina je onemelo, ko je pred kratkim strašna eksplozija pretresla središče mesta. Policijska poslopja v sovjetskem zasedbenem pasu so se spremenila v ruševine vsled detonacije preostale nemške municije, ki so jo začasno spravili tjakaj. Tri osebe so bile ubite, a ranjenih je bilo na stotine. Mnogo od teh je ostalo zasutih za daljši čas. Skrbna preiskava je ugotovila, da je eksplozijo povzročil stražnik Horst Schlitz, ki je preizkušal ročno granato, katera je eksplodirala in zanetila municijo. Sesula sta se dva bloka policijskih poslopj, več sosednih hiš je bilo porušenih in na stotine okoliških poškodovanih. Sedaj uporabljajo gledališča, kino-dvorane in javne prostore, da spravijo ljudi pod streho. Gasilstvo iz vseh štirih zasedbenih področij Berlina je pohitelo na mesto nesreče.

Na Poljskem danes.

Rusija ima še vedno veliko besedo pri vsem, kar se danes dogaja na Poljskem in ima tu še tudi veliko število čet. Politično stanje v deželi je nemirno, vendar je upati, da bodo bodoče volitve ustvarile jasnost in mir. Začasno nasprotujejo poljski komunisti in socialisti Mikolajczyk in njegovi

Kmečki stranki s trditvijo, da kmečka stranka ne izgleda demokratska stranka in da vodi opozicijsko propagando in goji reakcionarno miselnost. O zadnjih volitvah se ni gotovega rezultata in vsi izgledi so negotovi.

Holandski vojskovodja se je poročil.

Divizijski general Hendrik Johann Kruls, šef holandskega generalnega štaba se je poročil v Caxtenu. Njegova nevesta je tudi Holandka in je stara 35 let. Prej je bila poročena z vodilnim pilotom Jamesom Rowlandom, ki je podlegel ranam v nekem japonskem taborišču vojnih ujetnikov. Rowland je bil osebni prijatelj generala Kruisa.

V Tihem Oceanu se poraja novi otok.

Britanske bojne ladje so pred kratkim prve opazile novi otok, dvesto milj južno od vojne oporišča Yokusuke pri Honshu na Japonskem. Otok se je prikazal na morskoi površini pred enim mesecem. Iz njega se vali črni dim in okrog njega se penijo valovi. Nima še imena in ne prebivalstva, ker se še ne ve, če bo ostal. Lahko namreč vsled delovanja morja zopet izgine s površja, po drugi strani pa je možno, da bo ostal, če je namreč vulkan, stalen otok.

Vrnitev vojnih ujetnikov iz Francije

Še 55.000 Avstrijcev čaka na vrnitev v domovino — Politično prerešanje nacistov

Kakor poroča pariški sotrudnik lista „Sozialistische Korrespondenz“, bodo odpustili vse Avstrijce do konca maja t. l. iz francoskega vojnega ujetništva.

Oktober preteklega leta je sklenila francoska vlada, da odpusti vse Avstrijce. Takrat so cenili število vojnih ujetnikov Avstrijcev na 18.000 in smatrali, da jih bodo do decembra 1945 leta vse odpustili. Medtem pa so ugotovili, da je to število mnogo večje, da je približno 55.000 Avstrijcev v francoskem vojnem ujetništvu. Do konca preteklega leta so odpustili okoli 12.000 vojnih ujetnikov.

Vrnitev do konca maja

Odkar so priznali avstrijskega komisarja za vojne ujetnike v Franciji, se je od začetka tega leta vrnilo domov 20.000 mož. V zadnjih mesecih so ukinili vrnitev v ruski zasedbeni pas ali sedaj so jo zopet dovolili. Sedaj poizkušajo odpustiti do 4000 mož tedensko v vse štiri zasedbene pasove. S tem bodo vrnitev končali do konca maja.

Posebna francoska komisija za čiščenje zadrži vse člane SS, SA, gotove čine NSKK kakor tudi ilegalne nacistične in funkcionarje

stranke — katerih je približno 5500. Ker vojnih ujetnikov samih doslej še niso mogli prerешati, je avstrijski komisar za vojne ujetnike predlagal, da se naknadno še enkrat preišče te slučaje, kar naj se izvrši preko avstrijskih funkcionarjev, na kar so francoske oblasti že pristale. Tudi z vlado Luxemburga so že vodili pogajanja zaradi vrnitve vojnih ujetnikov, ki naj bo zaključena do aprila t. l. Ameriške oblasti v Franciji so sporočile, da sme avstrijski komisarjati za vojne ujetnike obiskati tudi ameriška taborišča za vojne ujetnike v Franciji.

Avstrijci lahko ostanejo v Franciji

Na podlagi ukrepa francoske vlade, se lahko avstrijske vojne ujetnike odpusti tudi v sami Franciji, če se hočejo tam poročiti ali sprejeti delo.

Vojni ujetniki se vračajo iz Združenih držav

Vojni ujetniki Avstrijci, ki so končali v Združenih državah poseben tečaj o bistvu demokracije, se sedaj vračajo v Avstrijo. Doslej se je vrnilo okoli 2500 vojnih ujetnikov, a 5000 jih je na poti iz Amerike in bodo sredi junija prispeli domov.

Tretja obletnica množičnih smrtnih obsodb koroških Slovincov

(Nadaljevanje s 1 strani)

Pasterk Katarino, kmetico iz Lobnika, na 3 leta ječe; Rozmana Ivana, čevljarskega pomočnika iz Celovca, na 2 leti ječe; Lušina Alojzija, rudarja iz Zeleznege, na 7 let ječe; Goloba Antona, drvarskega delavca iz Bele, na 6 let ječe; Smolnika Janeza iz Žitare vasi na 4 leta ječe; Tonica Mihaela, tovarniškega delavca iz Reberce, na 3 leta ječe; Olipa Tomaža, posestnika iz Obirskega, na 8 let ječe; Olip Uršulo, kmetico iz Obirskega, na 2 leti ječe; Eržena Jerneja iz Zelezne Kaple na 3 leta ječe; Jug Zoro, knjigovodkinjo iz Borovlj, Ogris Marijo, hišno pomočnico iz Sel, in Pristovnik Marijo, hčerko posestnika iz Sel, vsako na 2 leti zapora; Jug Vido iz Sel na 9 mesecev zapora.

V razlogih je Volksgerichtshof navajal, da so bili obtoženci kurirji in obveščevalci partizanskih odredov ter da so bili v stalni zvezi s funkcionarji uporniške organizacije, sodelovali pri zbiranju prostovoljcev, da so poslušali tujezemske radijske oddaje, se udeleževali sestankov, dajali prenočišča koroškim borcem, jim dajali hrano ter da niso storili po zakonu obstoječe dolžnosti, da ovdijo „bandite, dezertirje in druge zločince“.

Krvnik Freisler je v svoji utemeljitvi sodbe še izjavil: „Zaščita države pred spletkami tolp sovražnikove države, ki hočejo v

Nekaj o stanu

Dobo po drugi svetovni vojni bi lahko kratko imenovali: **Iskanje poti v nov družabni red**. In sicer v tak družabni red, v katerem ne bo imel neomejene oblasti (dikta-ture) ne kapitalizem, ne popolni kolektivizem (t. j. proletarijat).

Svet je dobrodušno spoznal, da nebrzdani, liberalistični kapitalizem, t. j. razred avar-nih mogotcev, tira človeštvo v neizbežno socialno revolucijo. Bogataški mamonični duh gazi, v nebrzdanem pohlepu po čim večjem dobičku in kopičenju denarnih ter proizvodnih sredstev, najosnovnejše človečanske pravice delavskega razreda. Delavec je postal v očeh kapitalista manj vreden kot najneznatnejši stroj v njegovem obratu, in manj vreden od delovne živine. Človeško dostojanstvo, ki izvira iz osebe vsakega človeka in iz njegove duhovnosti, je izgubilo sleherni javno pred močnim avar-nim veljakom. Razmere delavskega razreda so zares postale marsikje nevarne.

Toda svet polagoma spoznava tudi to, da je kakršna koli diktatura delavskega razreda (proletariata) za stalno prav tako nevarna oblika družabnega reda, kakor je nevarna preurjeni in krivični kapitalizem. Propoved o socialni enakosti vseh ljudi je nasprotna človeški naravi, zato neuresničljiva in spava v krajstvo bajk. Zato so pa tudi sanje o bodoci brezstanovski, brezrazredni in brezrazredni družbi res goje sanje, ki človeku izginejo, kakor hitro se zbudijo. Boj zoper kapitalizem s podzavijanjem zasebnih gospodarskih in socialnih ustanov in pojetij, ki naj jih upravlja država kot podjetnik, je podoben prizadevanju grškega Sisiia, ki je z rešeno vodo zajemal. Zakaj državni kapitalizem postane vsemogočen in nevarnejši od zasebnega. Ta ima nad seboj kontrolo sodočne države, oni pa nima pravi nobene oblasti nad seboj. In prvotna diktatura proletariata se s pomočjo državne kapitalizma spreverja v diktaturo pešice vodilnih ljudi v vodstvu države nad proletariatom. Tako peščica z močjo državnega kapitalizma vduši polagoma tudi demokratske svoboščine, s katerimi je proletarijat spravil to peščico na oblast. In poslednje je hujše od prvega.

Pot v novi družabni red je: ureditev družbe po stanovih. Ko govorimo o stanovih, imamo vedno v mislih **gospodarske stanove**. Slovenci z besedo „stan“ marsikaj zaznamujejo: govorimo o naravnih stanovih (možje, žene, fantje, dekleta), o poklicnih stanovih (n. pr. čevljarški stan, odvetniški stan itd.), pa še tudi v drugačnih pomenih to besedo uporabljamo. Mi govorimo tu torej o gospodarskih stanovih in hočemo pojem takega stanu podrobneje obrazložiti. To bomo najlažje napravili s primerom. Za primer bomo pa vzeli kmečki stan, ki mu pripada ogromna večina koroških Slovencev.

Vsi veste, da zemlje na posestvu ne obdeluje vedno le gospodar, marveč tudi hlapec in najet delavec. Gospodar hlapca vzame v službo, delavca pa najame za določeno plačo (v denarju ali v naravi). V tem slučaju je gospodar delodajalec in do neke mere — kot posestnik — kapitalist, njegov delavec je pa delojemalec in kot tak več ali manj proletarec, ki je odvisen tudi od svojega zaslužka pri kmetu. Po razrednem pojmovanju družbe sodi gospodar v razred posedujočih (torej kapitalistov), njegov hlapec in delavec pa v razred proletarcev (torej nemaničev). To je podobno kot pri industriji: skupina (razred) podjetnikov in razred delavcev. Razmerje med njimi je bojno: drug drugega hočejo izkoreniniti in spodnesti. Pa vendar spadajo po stanovskem pojmovanju družbe i kmečki gospodar i njegov hlapec in delavec v isto **naravno** delovno skupnost: v kmečki stan. Prav tako spada po tem pojmovanju industrijski podjetnik ter njegov direktor pa zadnji delavec v podjetju v isto naravno-delovno skupnost: v industrijski stan.

Dočim je v industriji in v drugih meščanskih gospodarskih zajednicah tok sodobnega družabnega razvoja podjetnika in njegovega delavca že povsem razdružil in ju postavil v sovražno razmerje, je na kmetih starega stanovsko-skupnostnega duha vsaj še nekaj ostalo. Tako vemo, da je še mogoče najti kmetije, kjer se za napredek domačije z isto vneto trudijo poleg domačih tudi posli in delavci. Vse skup navdaja zavest in prepričanje, da je dobro domačije tudi njih lastno dobro. Še se dobijo slovenske kmetije, kjer se posel počuti kot bi bil član družine: z gospodarjem sede k isti mizi, z njim poklekne zvečer k molitvi, z njim se veselijo in z njim žalujejo, če zadene hišo kakšna nesreča.

Pri pravem stanovskem občutju gospodar in njegov delavec vzajemno stremita za čim večjim gospodarskim uspehom in imata od njega tudi **oba** korist. Pa ne samo to! Občutek vzajemnosti se razteza tudi na izven-gospodarsko življenje. Segaj v versko doživljanje in zajema tudi kulturno in prosvetno življenje. Na ta način se iz **gospodarske skupnosti** ustvarja prava **življenska skupnost**, ki je sposobna pospeševati in ustvarjati najrazličnejše kulturne vrednote. In jih v resnici tudi ustvarja. Zato pa stan ni samo

STARIGRAD NAD BAŠKIM JEZEROM

Razvalina in vas

Starigrad (Altfinckenstein) je ime za nekdanji mogočni in sijajni bekštanski grad, ki je bil zgrajen na skalnatem vrhu ob vznožju Karavank nad baškim jezerom in se nekoč ponosno oziral v dolino. Danes pričajo samo še razvaline o njegovi nekdanji slavi. Starigrad je pa tudi ime za majhno gorsko vasico, ležečo tik pod razvalino in obdano od ravne gozdne polja, hribovitih senožit in temnih gozdov. Turisti in letoviščarji kaj radi prihajajo semkaj na izlete. Raz lahko dostopnega obzidja se nudi obiskovalcem krasen razgled po vsej okolici baškega jezera, mesta Beljaka kakor tudi daleč gor v Ziljsko dolino. O bekštanskem gradu je vedel že kranjski zgodovinar Valvasor povedati, da je užival poseben sloves. Pred desetletji je začel grad močno razpadati, vsled česar so bila potrebna obsežna popravila na zidovju, da se prepreči nadaljno padanje kamena na spodaj ležečo vas.

Nekako tričetrt ure hoda od železniške postaje Bače-jezero in ravno toliko iz prijaznih loč je potrebno, da se pride po razmeroma lepi, gozdni poti do razvaline in vasi Starigrad. Pred gradiščem stoji gozdarska hiša z gospodarskimi poslopji, kjer so bile svojčas prednje utrdbe za obrambo gradu. Na dvorišču pa raste starodavna košata lipa, ki iz onih časov, ko so gospodarili na gradu še vitezi in so jim morali delati tlako slovenski kmetje.

Pot v gradišče pelje iz vzhodne strani, kjer so bile svojčas kamenite stopnice, dočim je bil proti jugu in zapadu grad zavarovan z globokim prepadom. Ob vhodu je treba preokročiti dvojna vrata. Na prvih je vklesan grb svoječasnih graščakov Ditrihštancev, ki obstoji iz dveh nožev, kakor se rabijo za obrezovanje vinske trte. Druga vrata pa so imela zatvornico, ki naj bi zabranila od zunaj vsak upad v grad. Na gradišču je videti ostanke oboka in stebričev nekdanje grajske kapelice; na jugovzhodni strani pa zidovje okroglega stolpa. Videti je tudi še sledove velike viteške dvorane. Severna stena je že popolnoma porušena, dočim je

zapadna stena s petimi velikimi gotskimi okni razmeroma še dobro ohranjena. Ti ostanki nam pa tudi pričajo, kako zelo je morala biti razbita stavbinska umetnost že v srednjem veku. Domneva se, da je grad pri potresu leta 1348., pri katerem je bilo posutih pod Dobračem več vasi, močno trpel in da ga je bilo treba deloma prenoviti.

Zgodovinske črtice

Zgodovina bekštanskega grada sega nazaj v 12. stoletje. Prvotni graščaki so prišli iz Bavorskega, kakor je bilo malodane vso plemstvo po slovenskih krajih nemško. Leta 1143. se omenja neki „Vinckenstein“ ki ga je držal koroški vojvoda Bernhard radi nekega spora z bamberskim škofom zaprtega. Tudi v 14. stoletju so bili „bekštanci“ še njegovi lastniki. Šele pod cesarjem Maksimilijanom I. (1493—1519) je prišel grad v posest Ditrihštancev. V 17. stoletju so Ditrihštanci razširili svojo posest s tem, da so pridobili še graščine Landskron, Vrbo in Humberk. Nastalo je fidejkomisno veleposestvo. Ko je pa fidejkomis leta 1913. razpadel, so postali lastniki teh posestev Ludvik Wittgenstein, ki je imel tudi velika posestva na Češkem in po njegovi smrti njegovi dediči. Po priključitvi Avstrije je prišlo bekštansko posestvo z obsežnimi gozdovi vred v last vsenemskega rajha.

Najbolj zanimiv dogodek v zgodovini bekštanskega grada je bil brezdvomno ta, da je za nekaj časa na njem bival sin cesarja Friderika III., že zgoraj omenjeni poznejši avstrijski cesar Maksimilian I. Kakor znano, so Turki po zavzetju Carigrada leta 1433. večkrat vdrl v srednjo Evropo in pustošili ne samo po naših krajih, marveč oblegali tudi dvakrat Dunaj. Da spravi svojega desetletnega sina na varno, ga je Friderik poslal leta 1469. na bekštanski grad. Tu je živahni in nadarjeni mladenič preživel nekaj časa. O Maksimilijanu I. je zanimivo vedeti, da se je učil že v svoji mladosti poleg latinščine tudi slovenskega jezika. Da je Maksimilian res znal tudi slovensko, je razvidno iz njegovega življenjepisa „Weiskuning“, to je modri kralj.

F. A.

Ljubezen v razredu

„Mešani razred“ v gimnaziji je pač vedno nekaj posebnega, čeprav sta v njem kot povsod drugod dve običajni vrsti klopi, kjer v tistih na desni sede dečki, v onih na levi deklice.

Petnajst let ni mnogo, pa naj velja to za mladeniča ali za dekle — te napol gospodične so svetlolase, modrih ali temnih oči, bolj ali manj razvite, nekatere imajo tudi žive črne oči in prav na lahko, skoraj bi dejal, na skrivaj pobarvane ustnice. V raznobarnih predpasnikih jih je mogoče primerjati s pisano pomladjo.

Kakšna je „vzemimo“, razlika med onimi v „ženskih“ razredih in med temi? Zgodovina bi potrdila, da v „mešanem“ razredu še nobeno dekle ni zajokalo če je dobilo „slabo“ v latinščini (navadno se gojenke v takih slučajih omeje na to, da se jim obrvi nasrše, trepalnice pobesijo in nekaj trenutkov se prav strmo zagledajo nekam skozi okno), na drugi strani pa se je pogosto pripetilo, da njihov součenec ni maral prositi profesorja oprostjenja za kako svojo neumestno opazko in je raje tvegaj ukor ali še kaj hujšega. Takole približno je bilo zadržlj z Milanom:

„Zadnjikrat te vprašam, ali hočeš prositi oprostjenja?“

Milan je šel z roko po črnih kodrih za trenutek okleval in medtem ko je mimogrede pogledal tja med klopi na levi, se je ujel z očmi male Silvije, ki je sedela v tretji klopi. Zardel je, stisnil pesti, pogledal profesorju v obraz in dejal:

„Ne bom prosil oprostjenja!“

Kar je sledilo, ni težko uganiti: razrednica, ukor in slab red v vedenju. V posebnem katalogu pa je bilo napisano: pretrpano ponosen, toda v bistvu dober in nadarjen fant.

In kdo je bil v zadnji klopi na desni?

izključna gospodarska, marveč tudi kulturna, verska in socialna — skratka življenska skupnost ali občestvo. To občestvo kuje v trdno verigo notranje povezanosti sama narava skupnega dela in življenja. Iz tega razloga je stan **naravno** združenje, ne pa umetna socialna tvorba, kakor je razred. Pristna stanovska miselnost delodajalca in delojemalca približuje, da se sporazumevata, ne pa da bi se sovražila in drug zoper drugega borila.

Če po vsem povedanem podamo kratko predelbo (definicijo) stanu, bomo rekli: stan je naravna, gospodarsko-produktivna skupnost ljudi enakega ali sorodnega dela, katera se razteza tudi na ostalo življenje in ustvarja posebno stanovsko kulturo.

Njegov tekmeč Marjan. Oh, kako je zavidal Milana za njegove besede: „Ne, ne bom prosil oprostjenja!“ Še bolj pa ga je zavidal za občudujoče mrmranje na levi in pozneje za Silvijine besede: „Kako drzen je ta Milan! Tak divjak!“

Sto je načinov, kako je mogoče to izgovoriti, toda Silvija je izbrala najslajšega.

Tistega večera se svetlolasi Marjan ni dotaknil jedi in se dosledno izogibal govoriti z Milanom. Skupaj sta stanovala v dijaškem kolegiju in bila doma z istega kraja. V razredu so ju sicer vsi prav radi imeli, vendar je bilo očitno, da so Silvijine simpatije pri Milanu.

„Videl boš, da me bo vzljubila“, je nekega večera dejal Marjanu, „in potem se bova poročila.“

Svetlolasi je sklonil glavo, da bi skril svojo bledico. „Študiraj raje in ne misli na take neumnosti“, je odvrnil z glasom, kot bi bil obsojen na smrt.

Pa ni bila to zanj neumnost. Kmalu zatem je ves razred vedel, da je Silviji povšeči. Zardevala je, če jo je pogledal in ni mogla skriti zadovoljstva, če se je odrezal pri spravevanju. Sama pouku ni več sledila, ni poslušala profesorjev in le prepogosto so njene plave oči strmele skozi okno v pomladansko nebo. „Saj me imaš rada?“ so ji govorile Milanove oči in to je bilo zanj vse. Saj so tudi one sive, vedno vlažne Marjanove oči bile lepe in ji imele morda marsikaj povedati (da jo obožavajo, da bi tvegaj za njo vse in se vsemu odrekaj), česar bi si jezik nikdar ne upal. Toda Silvija ni nikdar pogledala tja v zadnjo klop, kajti zanj je v razredu in sploh na svetu obstajala samo ena, tista, v kateri je sedel Milan. Postal je njen „ideal“ in tako se je zgodilo, da je ob koncu tretjega semestra grozila katastrofa: njeni redi so bili silno slabi, zlasti v latinščini in jasno je bilo, da bo morala razred ponavljati.

Marjan jo je slišal, ko je nekega dne govorila prijateljici: „Moji starši so revni in me najbrž ne bodo pustili več študirati. Zlasti očka je tako strog...“

Bilo mu je, kot bi ga sunil v srce. Sedaj je osnoval najdrznejši načrt: popraviti Silvijine rede v razrednici. Dolgo se je že bavil z mislijo, da mora napraviti nekaj izrednega, velikega, da ga bodo vsi občudovali (namreč Silvija) in ta trenutek je zdaj prišel. Polovico redov napiše tajnik v razrednico in razrednik jih verjetno ne bo prekontroliral. Toda podnevi se svojega posla ne more lotiti, moral se bo pač čez noč skriti v šolskem poslopju.

Cas je tekel obupno počasi. Že enajstič je v veliki prazni omari, kamor se je bil skril, prižgal žgigalico in pogledal na uro. Šele sedem... Zunaj je najbrž še sonce. Najmanj pet ur bo še moral ždeti v tej tesni omari in poslušati utripanje lastnega srca. Prišel je misliti na Silvijo. Kaj bi dejala, če bi vedela, kaj namerava on? Bi mu rekla „divjak“? Bi ga pogledala, kot gleda Milana? Saj je to, kar on namerava stokrat drzneje kot, da se brani prositi profesorja oprostjenja!

Opolnoči je stopil iz svojega skrivališča in stopal po prstih proti „mešanemu“ razredu. V popolni tišini so se ogromne sence plazile po zidovih in kapljanje vode iz slabo zaprte pipe mu je udarjalo na ušesa, da je trepetal. Ko je stopil med vrata razreda, je zavel prepih in skoraj mu je ugasnila sveča, ki jo je držal v rokah. Notri se je pomiril. Pogledal je na Silvijino klop in si v duhu predstavljaj angela s svetlimi lasmi in modrimi očmi.

Razredne mize ni bilo težko odpreti. Odprl je usodno knjigo in pred očmi so mu zaplesali redi in imena učenk. Našel je njeno ime, ime najlepše študentke na svetu, katero on Marjan ljubi in bi zanj dal življenje in vse, le govoriti o ljubezni njej, tega si ne upa...

Spretno je delal: najboljših redov ji seveda ni napisal, razumljivo... oh, saj on je kaj prebrisan dečko, ki se tudi v takih stvareh znajde... Potem je knjigo dal v predal in vse zaprl kot je bilo prej. Postal je utrujen in srečen. Vsedel se bo spet v omaro in počakal, da bo zazvonilo. Potem pojde v svojo klop kot da je pravkar prišel...

Tako se je tudi zgodilo.

Počilo pa je eno uro kasneje, ko je profesor latinščine hotel vpisati red neki učenki in je na sosednji strani, tam kjer so bili redi Silvije, opazil voščeni madež... Nekdo je ob sveči pregledoval razrednico. Kmalu je ugotovil s kakšnim namenom: Silvijini redi so bili ponarejeni.

Vstal je in iz oči so mu švigale strele kot Zeusu z Olimpa:

„Pripetil se je zelo težak primer nediscipline. Nekdo se je nočoj skril v šoli in ponaredil rede Silvije P...“

Štirideset obrazov je pobledelo. Marjan je za trenutek čutil kot bi mu srce prenehalo biti.

Profesor je nadaljeval: „Moja dolžnost je obvestiti direktorja, ki bo ukrenil najstrožje in najučinkovitejše.“ (Njegove oči so se zapičile v učence kot bi jim bral z duše). „Preiskava bo ugotovila krivca, ki bo izključen iz zavoda in izročen oblastem.“

Globoka tišina je bila v razredu, ko je profesor nadaljeval: „Vendar hočem dati razredu priliko, da se reši te sramote: vprašam vas vse in vsakega posameznika od vas, — naj vam bo moj glas kot glas lastne vesti: Kdo je bil?“

Tišina. Kaplje potu so tekle Marjanu po čelu. Tako torej: ponoči je ravnal drzno, hladnokrvno in spretno kot pravi mož, zdaj pa je spričo Silvijinih pogledov ves neodločen, mrzel od strahu, trepetajoč... Kje naj vzame moč, da bi zakričal: „Jaz sem bil, ker te ljubim!“? Povrhu je dobro vedel, da ga bodo odkrili. Preiskali bodo vse in pri njem bodo našli košček sveče in zakriviljen žebelj, s katerim je odprl miznico. Profesorjeve oči so zdaj počivale na njem in njegov preteč, toda prigovarjajoč glas je ponovil: „Kdo je bil?“

Tedaj se je zgodilo nekaj neverjetnega. V tretji klopi se je dvignil Milan in z odločnim, jasnim glasom vzkliknil:

„Jaz sem bil!“

Kar je bilo potem, je Marjan doživel kot v sanjah. Na profesorjev migljaj je Milan prišel na kateder. Nekaj časa sta se molče gledala iz oči v oči, potem je položil Milanu roko na ramo in počasi dejal:

„Vem da te je do tega dejanja privedlo čustvo ki mu ti še nisi gospodar. Prepričan sem tudi, da se sedaj zavedaš, da si dobro delo storil s slabim dejanjem. Saj me razumeš? Javi te naprej ne bom in ta žalostni dogodek naj se pozabi. Toda tvoje početje je vrglo sramotno senco na ves razred...“

„Res je...“, je z močnim in jasnim glasom dejal Milan in se obrnil k razredu, „Prosim vas vse oprostjenja.“

Za šolo v dolgem kostenjem drevoredu sta se sešla Milan in Silvija. „Če bi smel priti k vam na počitnice“, ji je govoril, „bi študirala skupaj in sem prepričan, da bi izpite položili...“

„Res je tako, Milani!“ je dejala dekle. „Ali me imate vsaj nekoliko radi, Silvija?“

„Pač, nekoliko vas imam...“

Kahip petdeset metrov za njima pa je stopal svetlolasi Marjan. Zakaj ne pohiti za njima, zakaj Silviji vsega ne pove? Spet mu manjka poguma. Morda pa pogum, ki ga je pokazal sinočnjo noč ni bil njegov, morda je bil le odsev Milanovega. Nehote je zavil proti mostu. Prav do tega trenutka je bil odločen povabiti zvečer Milana v svojo sobo in mu pokazati svečo in zaviti žebelj ter mu dokazati svoje dejanje in reči: „Ker mislijo, da si bil ti, pa vzemi še to dvojco.“

Zdaj pa je začutil, da niti tega ne bi mogel storiti. Vrgel je oboje v reko in prišel jokati.

Domače novice

Vladno nadzorstvo nad kupčijo in prodajo

Dne 11. aprila je objavil uradni list seznam vsega blaga, ki je pri prodaji in nakupu odslej podvrženo vladnemu nadzorstvu. Kdor hoče kaj navedenega blaga kupiti, mora imeti dovoljenje „Bezugschein“. Naloga časnikov je, kedar izidejo takšne naredbe, poslušniti in pogledati v narod, kako se nova naredba obnese, in če se v ljudeh vidi nevolja, je treba o stvari spregovoriti. Tudi to spada k demokratičnemu režimu, s katerim se ponasamo. Zdi se nam, da more biti nastopenje vlade le izjema v rednem poteku gospodarstva, ki je vajeno proste ponudbe in kupčije. Le trgovec ve iz izkušnje, kaj potrebuje konzum pri gotovih priložnostih. Trgovec vsaj večji izmed njih ima svoje sveže v državi in izven nje in ve, kje se blago dobi. Trgovec ima v svojih krogih svoj kredit, dokler ga je vreden in se ni umikal dolžnemu plačilu. Bili so časi, ko nikomur na misel ni prišlo, da bi bila država v kupčiji slab partner. Ali danes vemo, da se države ne more z uspehom tožiti, vsled tega je težko, z njo skepati pogodbe. Izkušeni gospodarji so zatrjevali in izračunali, da država v nobenem podjetju ne more tako uspešno gospodariti, kakor privatni podjetnik, torej, če država naročuje in obratuje, se je bati, da bo blago dražje, kakor iz rok zasebnika. Ne bomo trdili, da državno nadzorstvo v gotovih slučajih ni potrebno, a treba je omejiti to nadziranje na potrebne slučaje, na potrebno blago in potrebni čas.

Državno nadziranje blagovnega prometa dela stroške, ko se morajo nastavljeni uradniki, dela stroške pa tudi s tem, da zahteva od ljudstva, ki mora dovoljenja iskati, veliko časa in veliko potov, vse to stane veliko denarja, če se preračuna število ljudi, ki dan na dan oblegajo gospodarske urade. Vsaka naredba se mora ozirati na ljudi, za katere je namenjena. Nastane vprašanje, jeli mogoče, da se gorjanec podvrže tistemu redu, kakor mestni človek? Gorjanec na Dječah, Krčanjah naj se podvrže naredbi, ki za Velikovčana nima posebnih težav, gorjanec pa naj pride ure daleč po Bezugschein?

Med navedenimi predmeti, kateri so navezani na državno dovoljenje, jih je nekaj, ki se nam zdijo neumestni. N. pr. Hufbeschlag, kovanje konja, potrebuje Bezugschein! Zima je, asfaltirane ceste so gladke kakor led. Konj pa je zgubil podkev in delo se mudi, ali pot je nujna, ali se more od gospodarja zahtevati, da gre iskat Bezugschein, predno gre h kovaču? Med nadziranimi predmeti je tudi kuhinjska posoda. Te posode tako primanjkuje, da gospodinje kar planejo v štacuno, ko izvedo: Einicher ali Füll ali Zwick je dobil nekaj posode. Lonci so se v letih vojne sesmodili, s tem da se nakup zdaj nadzoruje ne bo prav nič več loncev in iz enega navala bosta dva, ko se bodo gospodinje najprej gnatile pri uradu in potem pred trgovino.

Tudi namizno orodje se je postavilo pod nadzorstvo. Mladi zakonski pari beračijo in prosijo pri sorodnikih potrebnega orodja. Nekemu mlademu duhovniku se je pa zgodilo to: nastopil je samostojno službo kot provizor. Kuharico je še dobil, a ni bilo dobiti par loncev in namiznega orodja. Gospa, katere mož je bil ujet, je gospodu po-

Celovec

Krški škof dr. Köstner in z njim generalni vikar dr. Kadras sta se vrnila iz Rima. Naš nadpastir se je to pot prvič predstavil Sv. Očetu, ki ga je nadvse ljubeznivo sprejel. Sveti Oče izgleda utrujen od premočnih skrbi. V svojem belem talarju je videti kakor izklesana postava iz alabastra. Škofo je rekel: „Ljubim Avstrijo, ali vsi doživljamo težke čase in moramo zaupati v Boga.“ Pri slovesu je Sv. Oče škofu naročil, naj podeli papeški blagoslov svojemu kapitlju in vsej škofiji.

Rim ni od vojske skoro nič prizadet. Na samo mesto ni padla nobena bomba. Toda draginja je taka, da ni mogoče kupiti niti navadnih spominčkov. Prevzvišeni g. škof je obiskal tudi vojne ujetnike, med katerimi je našel moža iz Smarjete v Rožu, ki je prišel k vojakom iz tovarne v Steyru. Ti in vsi drugi hrepenijo po domovini. Kakor pri nas, tudi v Italiji ni bilo ves mesec dežja, zato so ljudje v velikih skrbih in strahu pred lakoto. Po vseh cerkvah prirejajo molitvene ure in prosijo za dež. Tudi pri nas se čuti suša in prav bi bilo, da tudi mi ne bi pozabili, kar nam je Bog naročil: Prosite in prejeti boste!

sodila, kar je bilo najbolj potrebno. Zdaj se je mož vrnil iz tujine in g. provizor je moral gospej takoj vrniti, kar si je izposodil. Vsak berač ima vsaj svojo žlico, gospod je ni imel in je moral iskati dobrotnika, ki mu jo posodi. „Bezugschein“ se ne bo pomagal prav nič. Med lesovino, ki se stavi pod „Bezugschein“, so lesni odpadki (Abfallholz). Ali je to tista suhljad, ki jo siromaki v gozdu nabirajo, ko imajo staro pravico, iskati si drva brez sekire in žage? Ali so to veje, ki se kaltajo od debel? Ali so to zganjene deske, ki se na žagi devajo v stran — storte? Za to mrlet, se menda, res ne splača iskati šele Bezugschein! Navedena je smrekova skorja. Večja posestva imajo svoje stroje, da delajo zdrob za usnjarne, in gospodar je navadno ponujal ta zdrob na Dunaj ali kam v Nemčijo in je bil vesel, če se je skorje iznebil po ugodni ceni. Mali gospodar čaka, da se skorja posuši, potem jo pelje v mesto k usnjaru, kateri naj išče Bezugschein? Med rudninami, katere spadajo pod dovoljenje najdemo — ilovico!

Ali mora opekarna iskati dovoljenje, da sme ilovico kopati? Posestniki v Škofijah vozijo ilovico celovskim lončarjem. Kamnosek Striberny v Ribnici ima peč, v kateri žge in izdeluje njegova hči glinaste umetnine in spominke. Kdo naj išče Bezugschein? Tujec ga ne bo iskal in ne bo mogel nič kupiti, domačin pa ne bo prodal nič in nič zaslužil. Bezugschein se zahteva za naprej za vse vrste papirja. Mar bo pisec navadnega lista moral iskati poprej Bezugschein?

Umrla je vzorna slovenska Korošica

„Dolgost življenja našega je kratka“, ta Prešernov stih se nam je nehote izvil iz prs, ko smo se preteklo soboto na pokopališču v Kotmaravasi za vedno poslavljali od zemeljskih ostankov naše ljube Frančiške Nemčeve, splošno znane „mame“ s Plešivca. Lansko poletje in še pozno v jeseni smo v njeni lični, na lepi razgledni točki stoječi hišici še veselo kramljali z „mamo“ o prejšnjih in sedanjih prilikah koroških Slovencev, za katere se je vedno živo zanimala, in se ločili od nje v prijetnem pričakovanju, da se bodo prihodnje leto nadaljevali ti spodbudni razgovori. Še zadnje mesece, ko so se pri njej že pojavile nadloge zavratne in po zdravnikih šele v zadnjih tednih prav spoznane bolezni, nismo slutili, da bo tako kmalu napočil dan večnega slovesa. Pa jo je, na videz še krepko in čilo, pokosila smrtna kosa in napravila nenadomestljivo vrzel v rodbinskem in narodnem življenju plešivskih in kotmaravaških Slovencev.

Ni ji vela s cvetjem posejana življenjska pot. V Bessah (Vusavi), lepi vasi v bližini znane cerkvice sv. Marjete, ji je tekla zibelka. Zapustila je svoj rojstni kraj že kot mlado dekle, ko se je poročila s posestnikom Toplicarjeve in Schmukove kmetije, Nemcem na Plešivcu, ne zavedajoč se, da ji bo ta zakon prinesel toliko bridkih izkušenj, težav in nadlog. Že po nekaj letih ji je umrl soproig in jo zapustil s štirimi otročički. Kot mlada vdova je morala odslej sama vzgajati svoje neboljlenčke in hkrati voditi obširno gospodarstvo obeh kmetij. Pa je s trdnjo voljo in neumorno vztrajnostjo prebrodila vse težave, odgojila tri sinove Franca, Janeza in Valentina ter hčerko Režiko. Zadnja je stopila v srečen zakon s posestnikom Miho Pakom na Plešivcu, prvima dvema sinovoma je izročila Toplicarjevo in Schmukovo kmetijo in tudi sina Valentina dobro preskrbela. Ko je tako še dolgo pred zatonom svojega življenja izročila ključje svojima naslednikoma, jo je moralo prevevati čustvo zadoščenja in izvršenih dolžnosti. Zaslужila bi bila zdaj udoben pokoj v svoji življenjski jeseni in mirno uživanje sadov svojega truda. Toda razne neprilike so ji tudi to zagrenile. Pri vsem tem pa ji je vedno bila pred očmi usoda njenih otrok in rojakov, za katere se je bala posebno za časa prisilnega izseljevanja koroških Slovencev in neomejenega gospostva gestape, ki je preganjala zlasti Pakovo in Schmukovo rodbino. Klonila pa tudi takrat ni in skušala vse ublažiti na njej lastni, mili način. Podzvestno je s svojim delom in s svojo požrtvovalnostjo koristila splošnosti in pomagala ohraniti ogenj domače besede in žar navduševalnih idej koroških Slovencev.

Takšna je bila „mama“ vse do zadnjega, dokler ji ni bila pretrgana nit življenja in je morala slediti klicu večnega gospodarja.

schein? Umevno, da se predpisuje tiskarnam in papirnim trgovinam, ali pa bo človek, ki kupi polo papirja za 2 vinarja šele iskal Bezugschein?

Bezugschein se zahteva nadalje za — metlo, ščet, čopič, sveče in otroški voziček. Otroški voziček? Ali je to voziček, v katerem otrok vozari svojo čecho, ali pa tisti, v katerem mamica pelje svojega otroka ven v javnost? Morebiti bi bilo pametno, na Bezugschein dati še nezakonske otroke. In čopič na Bezugschein? Zgodilo se je še v nacistični dobi: Nekdo si je ranil nogo. Zdravnik pride in hoče napraviti „Festverband“ s cinkovim obližem. Zato potrebuje čopič, da z njim namaže mažo na platno. Služkinjo pošljejo k ščetarju po čopič, in ga ne dobi, treba je najprej Bezugschein. Kje in kdaj se dobi dovoljenje za denarno transakcijo, ki je vredna petnajst vinarjev. K sreči izve o zadregi prijatelj mizar, ki je vedel, da on dobi čopič brez dovoljenja. Mizar je čopič prinesel, zdravnik je tačas čakal in je končno mogel izvesti malo operacijo. Nam se zdi, da se morajo tako dalekosežne naredbe poprej premisliti, predno se z njimi obremenijo ljudstvo. Gospodinje stoje že poprej ure in ure pri mesnici, pri pekarni, pri mlekarji, dan za dnem. Vse potrebuje popravljanja, ne preganjamo ljudi za vsak žrebelj in za vsako vrečko cementa, za vsako deščico od enega konca mesta v drugega. Kar je neizogibno, se mora prenesti, nepotrebnih bremen pa se ljudem, zlasti v takšnih dneh, kakršne doživljamo, ne sme nalagati.

Kako priljubljena je bila pokojnica, je pokazala pogrebna svečanost. Od daleč okrog so prihiteli prijatelji in znanci in ji prinesli vencev in šopkov, da jo s tem ter s svojim spremstvom počaste na poti v njeno zadnje domovanje. Goste množice so se premikale v dolgem žalnem sprevodu, ki je krenil za njeno krsto do njenega zadnjega počivališča. Po opravljenih obredih se je ob grobu poslovil od pokojnice domači župnik z ganljivo nagrobno, v kateri je v jedrnatih pretresljivih besedah opisal zemeljski križev pot drage ranjke. Domači ženski in moški zbor sta ji zapela žalostinki. Turbno je izzvenela žalostinka „Vigred se povrne“ z refrenom: „Al' prijatelj sem nazaj nikdar več ne bo“ — izgubili smo za vselej vro koroško mater in vzorno slovensko Korošico. Ohranili jo bomo pa vedno v najblažjem spominu.

Dr. F. V.

Borovlje

Naša občina je gotovo ena izmed najbolj sežnejših, saj šteje približno 5000 prebivalcev, zato treba da predstavimo našim čitateljem novoizvoljeni mestni odbor. Po dokončani vojni lanskega leta do koncem marca 1946 je opravljal mesto župana ali komisijskega vodje občine Borovlje prejšnji tukajšnji prvi obč. tajnik, g. Hans Richter. Glasom odredbe Kor. dež. vlade so se imeli voliti povsod novi obč. odbori, kateri naj bi bili sestavljeni na podlagi izida zadnjih deželnozborskih volitev lanskega 25. novembra. Novi mestni odbor v Borovljah, ki sestoji sedaj iz 14 članov se je izvolil oz. imenoval dne 28. marca 1946, in sicer: 9 SP, 3 KP, in 2 ÖVP. Za župana je bil izvoljen g. Schönlieb, gostilničar in posestnik iz Podgore, njegov namestnik g. Paul Bizjak, oba člana SP. — Prejšnji čas so imeli tudi Slovenci svoje obč. zastopnike, a ker tokrat niso kandidirali z lastno stranko pri dež. zbornih volitvah, niso imeli pravice do svojih odbornikov. Sicer so pa razen dveh članov ÖVP, ki sta tujca, vsi ostali odborniki domačini.

Sele

Tudi k nam se je prikradla vigred, tiho, neopaženo; kar čez noč je odela log in dol v zelenje in cvetje. Vsa sveža in razkošna stoji pred nami narava. Trate se pregrinjajo z zelenjem in cvetjem, njivam se širijo grudi kot nevesti ob poročnem dnevu. Narava, vsa lepa in pestra glasno kliče onim, ki rdiijo da ni Boga, — da Bog je! Sleherni zemljan ki gre z odprtimi očmi v svet, mora zaklicati s psalmistom: „kako čudovita so pota Tvoje Previdnosti“.

Prišla je vigred tudi v naša srca in jih napolnila s prazničnim veseljem. Narava,

kakor človeška srca težko in hrepeneče pričakuje velikega praznika, Vstajenja — praznika, ki se ga veseli staro in mlado. Po težkih letih razdejanja in družinske razdružitve, bo letos zopet velika noč, ki jo bomo mogli obhajati v krogu ljubih domačih, v naši lepi vasi, v našem planinskem rajju, po katerem smo hrepenele toliko let v mrzli tujini. Vse lepše bo zadonela na veliko soboto pri vstajenju Aleluja; preko naših travnikov in logov, ko bodo prečastiti g. župnik nesli Najsvetejše v procesiji med našimi polji. Drugokrat je bilo pač vse še slovesnejše. Popoldne ob treh je blagoslov velikonočnih jedil.

Takrat bi morali videti naše „dečle“ vse v oblekah živih barv, na glavi jerbas pokrit z našim belim prtom, pod katerim so vse dobrote velikonočnih praznikov, pleče, klobase, jajca, hren in kolač.

Ob petih je procesija, ali „Vstajenje“, kot pravimo.

Po vstajenju se razide vse na svoje skrbno in čedno pospravljenе domove. Komaj pa odbije v zvniku ura dvanaest, zagrmí iz vseh hribov pokanje možnarjev, ki označajo velikonočno jutro. Na mnogih hriboh napravijo iz borovega lesa plamenice ki jih v podobi velikega križa ali besede Aleluja zasade v zemljo in zažgejo.

V spomin Kristusovega vstajenja gremo ob 3. uri na velikonočno jutro zopet v cerkev, tam prepevajo velikonočne pesmi in molijo.

Ko se vrnejo domov, si privoščijo „žegna“. Vse te navade in šege je naš zavedni slovenski narod v Selah ohranil in jih čuva kot svetinje.

Za fante je bil pa včasih velikonočni ponedeljek najveselejši. Vsak fant, ki je imel „dečvo“ je dobil od nje na velikonočni ponedeljek zvečer „medveda“. To je bil „krajčič pogače“, cigare, cigarete, zraven pa vezena mošnja za tobak, ali pa ovrtnica. Pa celo lepo obšit telovnik.

Ker pa zdaj ni več pečenk in vina s katerimi bi mogli poplačat „medveda“ in tudi dečle nimajo kaj dati, smo pa tako zadovoljni. Seveda nam bo v teh časih tudi skromnejši „medved“ prav pristrčno dobrodošel. Želim pa vsem veselo veliko noč!

Bilčovs

Z velikim veseljem smo se pripravljali na nastop naših pevcev v radiu. Po dolgih pripravah se nam je le posrečilo, da smo smeli 7. marca 1946 nastopiti pri slovenski radijski oddaji. Z velikim veseljem in zadoščenjem smo se vračali na tovrnem avtomobilu iz Celovca v Bilčovs. Preveč razposajeni sicer nismo bili, ker nas je nekoliko zeblo, a vseeno nismo izgubili dobre volje, dokler nismo prišli v Kotmaro vas. Precej temno je že bilo, ko smo zapeljali skozi vas in izgledalo je, kot da ljudje že večinoma spe, ali pa se v toplih sobah razgovarjejo o vsakodnevnih dogodkih.

Komaj pa smo pripeljali do gostilne Ille, ki stoji nekako sredi vasi, se je vsula na nas toča kamenja. K sreči je bil avto zaprt, tako da ni bil nihče ranjen.

Ob tem dogodku bi morda bilo potrebno ugotoviti, da niso to najlepša znamenja medsebojnega spoštovanja med narodom na Koroškem. Vsak nadaljni komentar bi bil pa vsekakor odveč.

Glinje-Medborovnica

Lepa Cingelcova dvorana v Glinjah, ki je gotova najlepša od vseh kar jih imajo Slovenci na Koroškem je zopet oživela. Poslopje je bilo last Slovenske posejilnice v Glinjah, in kakor je požrl nacizem vse kar je Slovenskega, je posegel tudi po tej lastnini. Posejilnice — zadrage so bile razpuščene — likvidirane, posestva pa so prevzele in prodajale tedanje nacistične občine. Toda hvala Bogu, Hitlerjevo drevo ni zrastle do nebes in sčasoma pridejo tudi Slovenske zadrage na Koroškem do svojih prejšnjih pravic.

Imeli smo že par lepo uspelih prireditvev v tej dvorani, a v nedeljo dne 7. aprila so gostovali tu člani Slovenskega kulturnega društva iz Slov. Plajberka z igro „Begunka“. Dvorana je bila do zadnjega napolnjena, kar je naše goste le še bolj navdušilo, da so s tem večjo vnamo nastopili. Vsa čast vrlim Plajberžanom, dobro so rešili svoje vloge. Če pomislimo v kakih hribovitih krajih da so ti rodoljubi doma, kako daleč da imajo k svojim vajam, tedaj moramo priznati, da je to vrhunec požrtvovalnosti narodnega delovanja. Ne samo z igro, ampak tudi z svojim lastnim pevskim zborom so prihiteli k nam ter nastopili z lepo ubranimi glasovi in s tem pokazali, da je slovenska melodija doma tudi tam v Rutah pod Vrtačo. Pred igro nam je g. dr. Jelen iz Celovca v lepem nagovoru obrazložil namen naših kulturnih organizacij, ter sploh orisal življenje in trpljenje Koroških Slovencev do današnjih dni. Z viharim odobravanjem je občinstvo potrdilo, da so bili zadovoljni z lepo uspelo prireditvijo vsi, kakor z igro, petjem in govorom.

Odkod imena koroških rek?

V rokah imam tedenski časopis „Carinthia“, ki je izhajal že pred več kot sto leti v Celovcu. V letniku 1831. št. 16 piše anonimus S. pod naslovom „Etimologija koroških rek“ prav interesantne podatke, ki bodo zanimali tudi ostale čitatelje, zato jih v izveščku podajam:

V začetku piše dobesedno: „Samo na podlagi slovanskih jezikov se dajo razumeti reke Carinthiae. Nobeno čudo! Ne samo, da je bila vsa Koroška pred okrog tisoč leti povsem slovenska (windiš), marveč v najstarejših zgodovinskih časih tudi Bavarska in Švabska na desnem bregu Donave in to pod imenom Vindelicia, Vinidae, Lici, Vendi (Slovani) na Lehu, še več, celo velik del današnje Švice tja do Vindonissa pri Habsburgu. S tem je bila ne samo Sava, ampak tudi

1. Drava nekoč samo po slovanskih prebivalcih pila reka, istotako, na Tirolskem, kjer stoji še danes kot priča Vindischmatrai. Tudi na Štajerskem, kjer leže na levem Dravinem bregu Slovenske gorice, desni breg pa je itak naseljen samo po Slovencih. Drava pomeni deročo reko. Kakor se Bistrice, hitre in jasne potoke, po bister, hiter, svetel, oster in Krke povsod tam najde, kjer so naseljeni Slovani, tako tudi reke in potoke, ki se raznolično imenujejo po dreti, kmalu Drava, drugič zopet Drilo, mejna reka med staro Ilirijo in Albanijo, sedaj Drina, katerih je tam več, ena črna, druga bela itd., pozneje zopet Dretula pri Blaški, rezidenci Grško — slovanskega škofa v Karlovcu, nato zopet Dretija, potok med Krašnji in Moravčami. Tako obrazen je slovanski jezik!

2. Krke — po slovanskem svetu jih poznamo tri: v Dalmaciji, na Dolenjskem in Koroškem. Prvi dve sta znani tudi pod imenom Corcoras in Titius, Titius od tok, teči, kakor Tisa v Panoniji, tudi slovanski deželi, od tišje, vsaj takšno jo najde podpisani med Slankamnom in Titlom 1820 leta. Gurk, Krka, pomeni močvirnat stagnirano vod od kerk, okrak, zato Krakovo, kraj v močvirju, kakor Krakovo na Poljskem ali ljubljansko predmestje enakega imena. Kerk, latinsko izgovorjeno Curicta, tako imenujejo Slovani tudi otok Vegla, grško Elia, dobesedno iz kerk, močvirje, barje, grško elos, helos, elios, barjast, sorodno iz slovanskega jelje, jil, jilovca, glina, na podlagi tega so rabili to besedo tudi Grki ilys. Tudi beseda Grk je spakedrana in prestavljena iz Kerk.

Lord Gifford in princ de Ligne sta smatrala znanje slovanskih jezikov za neobhodno potrebno pri osnovnem študiju grščine in latinščine, torej tistega slovanskega jezika, najstarejšega na tem božjem svetu in prvega za razumevanje drugih.

3. Zilja (Gail) — sila, silni tok.

4. Glan — Glina.

5. Lavant — prvotno najbrže Lava, iz-

liv lave v Dravo, staroslovansko, po na se veru obstoječi besedi lava, brv, upamo, da je zadovoljujoča razlaga, da ni treba iskati drugih.

6. Möll, iz mel, istočasno v staroslovanskem in ruskem dialektu, peščina; breg se mele, breg se izpodjeda.

7. Lieser, iz lizati, potok Lizar; potok pomeni namreč pri nekaterih Slovanih, n. pr. Hrvatih, večjo vodo kod reka, nasprotno pri drugih zopet male potoke.

Tudi otok Rügen v Baltiškem morju, — blatno, blatsko, blaško morje, blatno morje, se ima zahvaliti svojemu sicer nekoliko izkaženemu imenu materi vseh jezikov, daleč segajoči Slovenia.

Mislím, da ne bo odveč, ako podam našim čitateljem še izvešček iz št. 11 istega letnika pod naslovom:

„Odkod ime Donava“, izza najstarejših časov tudi Ister imenovan, kakor tudi polotok Istra ni bil nikdar drugače imenovan.

Vse Donavsko porečje je pripadalo nekoč področju Slovanskega jezika. Od Južnega do Severnega morja, katerega je že Plinius imenoval skoro povsem rusko, more morosa (morje mraza). Da so bili Slovani res naseljeni globoko v današnji Nemčiji, nam povedo imena Vindelicia, kjer je takrat stalo mesto Augusta Vindelicorum, današnji Augsburg. Vindelici je prav toliko kod Vinidae Lyci, Vendi, Slovani na Leškem polju. Reka Lech ima svoje ime po Lycus, Luk, kar pomeni hud, radi poplav uničujoča reka, kakor se v stari slovensčini končuje očenaš: Izbavi nas od lukaviga!

Ta rečni kralj Evrope je imel pri Slovanih kar tri imena: od Inna do Cetius — gore pri Vindoboni, Vindovina, zopet po Slovanih osnovano, per eminentiam, reka, zato prebivalci Noriki, od narečje, na reci, rekli. Od Cetius do Taurinum današnjim Beogradom, Dunej in naprej Ister, oboje iz Slovanskega. Don, Dunej, Dunaj, Dunava, Donava, Tanais, Tiniz, Tuinza Donec, Dunavic vse iz tina, tinje, kar pomeni v stari slovensčini glina, ilovca, zato tudi tunina (riba), ker ljubi ilovico (lat. thynnus limosus).

Iz Podonavja, po Donavi, je napravil Latinec Pannonia, kar se zopet brez poznanja stare slovensčine ne da pojasniti kar tako. Pri Zemunu so rečni otoki vedno pogostejši, zato se je imenovala tam Donava Ister, kar pomeni bogato na otokih, iz severno-slovanskega otrov, otok, v novo ukrajinskem jeziku tudi osredek, gomila, v hrvaškem jeziku medjimorje, sredorečje.

Nato pojasnjuje pisatelj tega nad vse zanimivega članka krajevna imena v Istri in pride do povsem naravnega zaključka da so tam že od nekdaj prebivali Slovani in vsa obmorska mesta zgradili tudi Slovani.

Dalje razlaga: „Pola, polja, še danes izgovorjeno kot pule, polje, Rovinj, Arupinum

iz rupine, rupe, graben, luknja, poglobitev. Ali ni zemlja okoli Rovinja res nagubana? V tem okraju obstaja še danes pristno slovansko ime lono, pristanišče.

Emona, sedaj Cittanuova, hribovita pokrajina, hem, hemic, homic, hom, holm, holmik, zato hemovina, v tujih izrekih Hemona, kakor je bila tudi Ljubljana v rimljanskem jeziku čestokrat Aemona ali Emona, včasih tudi Hemona imenovana, saj leži na hribu oziroma med hribi.

Na koncu tega prav danes vlezanimivega razpravljanja piše dosledno: „Ali nima Lord Gifford res prav, če pridičuje učenjakom, da ne morejo brez znanja slovanskih jezikov razložiti tudi grške in latinske besede? Kakšni veliki zgledi za študij slovanskih jezikov med vsemi olikanimi narodi!“

Tako so pisali nemški znanstveniki pred sto leti in danes?

Nova ureditev prometa s poštnimi avtomobili

Poštna in telegrafska direkcija za Koroško objavlja: Britanska vojaška vlada je radi velikega števila stoječih potnikov ugovarjala in ukazala, da se sme od 15. aprila dalje zasedati vse poštne avtomobile vsled dosedanje preobremenitve in ogrožanja prometne varnosti samo s tolikim številom potnikov, za kolikor je v notranjosti avtomobila navedeno sedišč in stojišč. Z ozirom na to novo ureditev, se ne bo moglo osebnega prometa izvrševati v takem obsegu kakor doslej.

Iz tega razloga prosimo prebivalstvo, ki bi slučajno ne moglo potovati s poštnimi avtobusi, da ne dela prijav in se ne pričuje, ker je to samo prehodni ukrep, dokler ne bodo popravljeni avtobusi, katere nam je dodelila britanska vojaška vlada.

Šmihel pri Pliberku

Včasih se nam zdi, da sta se samo zastava in ključasti križ odstranili v javnem življenju; drugače pa je ostalo vse pri starem. V zadnjem času je še slabše kot pod nacirežimom. Takrat je bilo prepovedano slovansko govoriti. A župan bistrške občine je znal vedno slovansko. Pri zadnjih volitvah pa smo dobili v čisto slovanski govoreči občini, (98% govori slovansko, mogoče 2% nemško), župana in podžupana, ki niti besedice ne znata slovansko. Naciji so morali napisati: „Kärntner, sprich deutsch!“ Sedaj pa ni treba več teh napisov. Če hoče mali slovanski človek kaj doseči pri občini mora, če hoče ali noče, lomiti nemščino, kakor pač ve in zna. Ali smo z našim trpljenjem po gozdovih, v KZ in taboriščih po Nemčiji to zaslužili, da niti v svojem materinem jeziku ne smemo in ne moremo več pred svojim županom govoriti? Kdaj, kje in kako se bo dala tako obljubovana pravica manjšini glede jezika? Če je po celi slovanski Koroški tako, kakor v Šmihelu, potem je to sramota za svobodno Avstrijo. Sicer še župan in podžupan nista potrjena od deželne vlade in britanske vojaške vlade. Trdno upamo, da bosta deželna vlada in britanska vojaška vlada spoznali nenaravne in nesocialne razmere, ki morajo prej ali slej povzročiti splošno nezadovoljstvo. Ta odbor ni izraz ljudskih želja, ampak posledica občeveladajočih nezdravih razmer na Spodnjem Koroškem.

Naši otroci se nam res že smilijo. Polovico leta nimajo pouka. Prej jih je nesrečni nacizam tlačil in mučil s svojimi nečloveškimi idejami, sedaj naj bi dobili dobre izobrazbe in namesto tega trpijo duhovno lakoto. Razred, ki nima domačega nemško govorečega otroka, poučuje učiteljica, ki ne zna niti besedice slovansko. Kakor taka učiteljica, nam je še veliko ljubši prejšnji nadučitelj g. Loser, ki vsaj dobro slovansko zna in je tudi slovansko učil, pa je, žali

Nič se ne zgodi

(„Volkszeitung“). To besedo lahko slišimo pri vseh primernih in neprimernih prilikah, prav posebno pa jo v zadnjem času vedno znova lahko čitamo v časopisju skrajne levice. Centralni organ KPO na Dunaju je objavil celo članek, podoben ultimativnemu uvodniku: „Tako ne sme iti dalje.“

Kaj pa se pravzaprav dogaja, da skrajna levica tako obupano kliče in da je tako nezadovoljna ter da se ji pozna da nima nobenega veselja več za javno udejstvovanje? Kdor hoče na to vprašanje odgovoriti, naj si predoči, kako je izgledalo pred enim letom. Na vseh mogočih področjih so bile razvaline, skozi deželo se vleče tok beguncev, pomešan z ostanki razbite vojske. Ni bilo več prometa, pošte, življenje in obstoj sta izgubila vsako najmanjšo mero varnosti in pogleda v bodočnost. Nikogar ni treba o tem poučiti, da iz takih ruševin ne more preko leta nastati urejeno delujoče gospodarstvo.

Kar se je od takrat zgodilo, nas ne zadovoljuje, ker moremo v splošnem biti zadovoljni šele tedaj, ko bomo izvedli obnovo in to bo trajalo še mnogo let.

Za oživitve našega gospodarstva je bila sklenjena cela vrsta kompenzacijskih pogodb s sosedi. V tem, kar smo storili, tiči neskončno mnogo marljivosti, žilavosti in volje, da polagoma zopet izgradimo novo gospodarstvo iz ruševin. Velik delež teh storitev pa nosijo ravno naši delavci v izredno visoki meri.

Naraščajoča propaganda, da „se nič ne zgodi“, ni samo napačna, temveč tudi moti delo, ker ustvarja destruktivno ozračje. Če danes vemo, da se je po trudapolnih poskusih posrečilo rešiti prehranjevalno vprašanje vsaj od prihodnje žetve, moramo vendarle vprašati: Ali se tu res ni nič podvzele? Ali to ni nič da je bil naš novi Schilling z ukrepi, ki jih hočejo posnemati danes tudi v Nemčiji, rešen inflacije? Kdor tu zmerja, da se ničesar ne zgodi, pokaže poleg tega svojo nehvaležnost napram osvoboditeljem, brez čijih udarniške pomoči ne bi prišli niti tako daleč.

To nerganje je slaba pomoč za obnovo, ker na neupravičen način bolj ovira delovne sile, kot jih oprošča. Če pa izhaja tako nerganje od politične stranke potem mora ravno po svojem tonu in sistematičnem stopnjevanju vzbuditi sum političnega manevra, ki ne more služiti delu za obnovo. Komunistična stranka Avstrije s tem tudi ne bo dosegla več simpatij pri ljudstvu, kakor 25. novembra.

Bog, bil odpuščen. Kako naj se goji med obema narodoma na Koroškem vzajemnost in razumevanje, če predstojniki občin in vzgojitelji mladine niti slovansko ne razumejo?

Mokriše

V ponedeljek 8. t. m. smo spremili k zadnjemu počitku blago Prunčovo mater Katarino Marold. Kako je bila rajna priljubljena in spoštovana, je pokazala množica ljudi, ki so od blizu in daleč prišli k pogrebu.

V slovo so ji tudi pevci zapeli nekaj žalostink, častiti g. Kassl pa se je poslovil od nje s poslovnim govorom.

Vogerče

Zelo radi prebiramo „Koroško kroniko“, ker je v njej vedno vse polno novic iz slovanskih krajev. Posebno so nam všeč poročila o igran in raznih drugih prireditvah. Ne vem, kaj mislijo naši fantje in dekleta, da nam nič takega ne pripravijo.

Suša, ki je bila lansko leto, dela našim še sedaj mnogo neprilik. Kmetje nimajo več sena, trave pa še ni.

Tudi mnogo naših fantov se je že vrnilo, a vseh še vendar ni. Včasih smo imeli tri zvonove, sedaj imamo pa le enega. Pa smo tudi z njim zadovoljni.

Ob koncu želimo vsem blagoslovljene in vesele praznike.

Ten minutes English:

Rešitev naloge iz prejšnje lekcije.

I. 1. Why do you learn English? 2. What does he do with his money? 3. Do you know this town? 4. He does not come to-day. 5. He does not pay. 6. I write my name in my book. 7. This book is brown and that book is yellow. 8. He knocks at the office door. 9. Which months have thirty days? 10. You have time enough to write the letter again.

II. 1. Komu pišete to pismo? 2. Kdo je pisal to pismo? 3. Kaj je stalo v kotu? 4. Ona ni odgovorila na moje vprašanje. 5. Ali poznate to besedo? 6. Katera je vaša domovina? 7. Na levi strani. 8. Nedaleč od tu. 9. Vse sem, da potujem v vaši družbi. 10. Prišel bom pozneje.

Adverb — Prislov

Pomni: a) Prislov tvorimo, če dodamo priredniku končnico „ly“. b) Prislovi določajo поблиže vsako drugo besedo, razen samostalnika (pretežno določajo čas in prirednike поблиže).

Primeri:

- Your English is correct. — Vaša angleščina je pravilna
- She speaks English correctly — Ona govori angleško pravilno.
- We are punctual — Mi smo točni
- We arrived punctually — Dospeli smo točno
- It is frightfully difficult — Je strašno težko
- The singer was beautiful — Pevka je bila lepa
- The singer sang beautifully — Pevka je lepo pela
- You sing well — Vi pojeate dobro

Pomni: 1. Nemi „e“ za samoglasnikom in končnica „-le“ za soglasnikom izpadeta: true — truly, remarkable — remarkably.

2. Prislovno določilo besede „good“ je „well“.

3. Prislov stopnjuje z „more“ in „most“ Cheaply — poceni
more cheaply — bolj poceni
most cheaply — najbolj poceni

Knežji kamen

(Iz zbirke Johanna Gottfrieda Herderja „Stimmen der Völker in Liedern“.)

Kmet:

Kdo je tisti, ki s častjo prihaja semkaj ves v zastavah in banderah? Oblačilo res ima preprosto, palico in svoj klobuk pa v roki, semkaj peljejo pred njim konjiča, zraven pa marogastega bika. A za njim bleščijo se čelade in perjanic šopi plapolajo spremstva, ki v oklepih svojih z meči v zlatu se in srebru blesketaje sem na iskrih konjih jaše.

Sel:

Oča, glej, deželni knez prihaja!

Kmet:

Knez dežele? Jaz pa knez sem kamna, ki stoji na moji dedni njivi, kruha daje ta vsej naši hiši, kruha, ki ga v svojem znoju služim. Ali oče naše je dežele? In sodnik pravičen? Za blaginjo in svobodo mu podložnih skrb bo? Ali je zaščitnik vere prave, vdov, sirotam oče?

Sel:

To postal bo.

Kmet:

Ali je dovolj močan, kreposten, da ostal bo reven kakor zdaj je, samo da skrbel bo za podložne? In da v svoji skrbi za podložne živel le od konja in od bika, za pravico svojih le skrbel bo in ne zase.

Sel:

Amen! To postal bo!

Kmet:

Zdaj naj najprej mi dokaže, s kakšno le pravico s kamna me odtod pregnal bo.

Knez:

Srebrnikov, šestdeset dobiš, obe živali in obleko, moj klobuk in čevlje, hiša, njiva bosta prosti davka.

Kmet:

Torej dobro, ti odstopam kamen, sodni bo to in tvoj knežji prestol. Bodi ti sodnik nam vsem pravičen, vladaj nam z dobroto in ne s silo!

Sel:

Knez dežele! Sedi zdaj na prestol, primi meč, zamahni na vse kraje, da pravično sodil boš podložne, ki svoj dom imajo tu okoli, da zaščitnik boš ti vere prave, vdov branilec in sirotam oče, ki jim boš očetovsko pomagal, če prosili bodo te pomoči. Zdaj priseli!

Knez:

Bogu zdaj prisegam, z mečem bom zamahnil proti vzhodu, na zapad, na jug in še na sever, da podložnim dober bom kot oče, veropravo ščitil bom do smrti, vdovam in sirotam bom pomagal, njih zaščitnik bom in knez pravičen. Da bom zmogel delati to vedno v to mi Bog pomagaj!

Ljudstvo:

Amen, očel

POSTOJNARJEVA PRST

Kjer se dolina nekoliko razširi in se travniki bijejo že s prvim grmovjem, ki sili v sečo, tam je Postojnarjeva domačija. Pol grunta. Hiša stoji na majhnem griču in je krita s skovlami. Skedenj je koj za hišo, stog za lučaj od skednja.

Lepa je Postojnarjeva domačija. Sonca ne pogreša, čeprav ga hrib na večer kmalu vzame. Po njivah dobro raste in kar je največ vredno, razen dveh njiv so vse v dolini, tako da ni preveč križev z njimi.

Postojnar je upoštevan gospodar. Njegova beseda je vselej premišljena. Tja v en dan ne reče nobene. Z ženo se razumeta, kakor redko pri kakšni hiši. Pet otrok se zbada s starima dvema. Trije fantje in dvoje deklet. Franc bo imel dom, Tone se bo nemara že na jesen priženil v Gorje. Jože bo na spomlad izučen za kovača. Micka že bala napravlja. Je koj za Francem. Še Neža, ki je najbolj pri tleh, jih ima že sedemnajst.

Tisti večer, ko so Nemci prišli na občino, je bil Postojnar nabrskan. Kar motovilil je nekaj časa po dvorišču, revskal nad psom in nazadnje zagnal oklešček za kurami.

Potlej je zakoračil v hišo. „Prekvaman, kaj takšnega pa še ne. Tako visoko hodi gospoda, kakor da smo mi hlevarji. Pakazi!“

To besedo je Postojnar prinesel iz vojske. Na jezik mu je prišla le na redke čase, kadar je bil zares jezen.

„Pa ste jim vse dali, s ključi vred?“ je vprašal Franc naivno.

„Vse, pa mi je žal. Mar bi bil vse poskusil. Ti prekleta pakazi!“

Mati so koj uganili, da očeta ni za en groš in so mignili otrokom, naj ga puste pri miru.

Postojnar se kar ni mogel unesti. Korakal je po hiši in mahal z rokami.

„Najprej me je neki špicelj vprašal, če znam nemški. „Jawohl!“ sem se zadril. „Ich bin ein alter Soldat.“ Moj nastop tej grizi ni bil preveč všeč. Zakruli je nad menoj, da je mojega županstva konec in da me bodo poklicali, kadar me bodo rabili. Kaj takega! Kakor, da sem hlapec.“

„Ich bin ein Bauer und ich habe genug zu arbeiten!“ sem zarevskal in odšel skozi vrata. Špicelj je kar zijal za menoj.

Postojnar se je oddihoval. Postojnarico je zaskrbelo.

„Toliko časa boš tečaril po svetu, da si boš kaj skuhal. Veš, kakšni so časi. Ena sama beseda je dovolj, pa te zapro.“

„Pa naj me. Smrkavci me ne bodo hrulili. Sem že preveč poizkusil. Pakazi!“

Večerja ni nobenemu prav teknila. V oblicah krompir je bil, pa mleko, toda kar se že dolgo ni zgodilo, precej krompirja je ostalo.

Še pri rožnem vencu se je poznalo, da je Postojnar nasajen. Bolj mrmral je kakor odgovarjal, ko je Micka napletala jagode.

Ko je odhajal v čumnato, je še enkrat bevsknil: „Pakazi!“

Tako so Nemci prišli v Gorje. Nemška zastava na občini, vojaštvo po cestah, ljudje zmedeni in preplašeni.

„Lep hudič se nam obeta“, so šepetali kmetje. Na glas ni upal nihče ničesar ziniti. Nekaj čudnega je planilo v ljudi. Sosed ni zaupal sosedu. Med nekaterimi so ležale še nezmenjene meje, prepričani zavoljo poti in kolovozov in zaradi vode. V teh časih je ena beseda dovolj, pa si notri.

Postojnar je utihnil in nekam skliučeno hodil okrog hiše. Kakor da bi se rad prepričal, da je z novim časom ostalo pri hiši še vse po starem.

„Zlomke vzemi vse skupaj“, je brenčal v zobe. „Naj bo kakor hoče, zemlje mi ne morejo vzeti. Stari oče se niso brigali, kaj se godi okrog njih, pa so bili srečni. Ob prvem svitu so bili na polju, s trdo temo so legali spat. Tako bomo zdaj še mi začeli.“

Postojnar je bil navezan na svojo zemljo, kakor ne zlepa kdo v Krnici. Zemlja je bila del njega samega. Kadar jo je oral, se je pogovarjal z njo. Marsikakšno grudo je s prsti razdrobil in kadar je sejal, je molil. Takšna je bila dediščina, ki jo je bil podedoval.

Postojnarjeva prst je bila požegnana z znojem petih rodov, ki so se na tej zemlji rodili, rasli in umrli.

„Kako misliš, da bo?“ se je oprl na koso Biščev in se trmasto zagledal v Postojnarja, ki je počasi kosil travo izpod grmovja. Vsakega šopa mrve je škoda.

„Kako bo? Prida ne, saj vidiš. Zapirati so že začeli. Volk precej pokaže, da ni ovca. Benkovega Tomaža so zaprli samo zato, ker je branil vojakom, ko so mu kosili deteljo. Ne vem, ali mislijo, da naša živina lahko brez krme živi?“

Postojnar je z dlanjo potegnili čez obraz, ki se mu je svetil od znoja in segel po osli. Švrk — švrk — švrk ...

Jeklo je zvenelo prav tja do košatih mecesnov, ki so se v bregu tiščali drug k drugemu.

„Tako je, da bomo morali molčati, kakor

da nas ni. Hvala Bogu, da imamo delo“, je rekel Biščev in svistnil s koso, da je debel šop trave legel na stran.

„V takih časih jo majhen otrok še najboljšje odnese. Kaj naj počno s kmetom, ki se razume samo na zemljo? Živeti mora vsak in če nam ne bodo pustili delati, tudi za druge ne bo kaj jesti.“

Postojnar je spravil oslo, natlačil pipo tobaka in previdno smukal travo izpod grmovja, kjer se je skrivalo ostro kamenje. Malo neprevidno mahneš, pa je že treba s koso na babico. Biščev se je zasukal v breg in pogovor se je pretrgal. Postojnar pa je počasi odkasal proti Francu, ki se je bližal grmovju z druge strani.

Sonce je že pošteno grelo. Krnica je bila kar potopljena v sijanje. Postojnarjeva hiša na griču je bila videti nekam gosposka, čeprav jo je s škodlami okrita streha delala starinsko.

„Eh, da bi se le vse prav steklo“, je obšla nenadoma Postojnarja čudna skrb. Kar naslonil se je na kosiščo, pipa je ugasnila in mu ležala mrzla med zobmi.

„Toliko žuljev se drži teh zidov, da čudno, da niso krvavi. Moj oče so prerediti deset otrok, moj stari oče so jih dvanajst. Stari so že vsi pod zemljo, mladi — jaz seveda nisem več med njimi — pa zdaj čakajo, kaj bo. Oblakov je dosti, modrine pa komaj za dlan.“

Mimogrede je Postojnar obstal z očmi na Francu, ki je počasi rinil v breg. Rahlo sklonjen, z eno nogo krepko opri na viseči svet, ja mahal z ostrino visoko travo, ki se je sesedala k tlom. Prav prijetno je bilo gledati kresnice, ki so v majnih lokih drčale na stran in ustvarjale pisane redi, ki so se vlekli tja v dolino.

Ponosen je bil Postojnar na najstarejšega sina. V njem je gledal nadaljevanje svojega življenja. Franc bo naprej rahljal Postojnarjevo prst, dokler ne bo legel k pokopališkemu zidu, v grob h kostem starih, ki mirno počivajo, v gorjanski prsti.

„Takrat bom tudi že jaz gnil“, je pomislil Postojnar. „Dolgo ne bom več, čeprav sem še trden. Toda starost je starost. V starosti moraš umreti, v mladosti pa moreš. Da bi vsaj Franc obstal, da bi ne bil grunt brez gospodarja.“

Potlej sta jo oče in sin počasi mahala drug proti drugemu. Franc z dolgimi zamahi, Postojnar z manjšimi, vendar čvrstimi.

Kosila sta do popoldne. Ko je zazvonilo, je Postojnar sklenil grčave roke. Franc je slonel na kosišču in glasno odgovarjal.

„Razmetat naj pa ženske pridejo“, je rekel Postojnar in preletel z očmi debele redi, ki so se srpasto zvijale v Breg. „Da bi vsaj vreme še držalo kakšna dva dni.“

„Nemara bo, ni soparno“, je menil Franc in nazigal cigareto. Z očmi je lovil Blaže-

šnikovo Polono, ki se je kakor nalašč vrtela na dvorišču.

„Pojdiva!“

Vštric, s koso na rami, sta odšla navzdol. Francev korak je bil očetovemu zelo podoben, le da je bil očetov bolj trd in nekam klecajoč.

Starosti!

Žita so zorela, ljudje so bili pa vsak dan tihi in zamišljeni. Novice so jih plašile. Z Bleda so selili dve družini. Strah je planil tudi na vasi. Bog ve, če se ne bodo lotili tudi kmetov. In sedaj, ko po njivah zoril Postojnar kar vase leze. Dvakrat so ga že klicali na občino. Spraševali so ga po tem in onem, toda Postojnar je bil kratek in odsekan.

„Sie müssen ja alles wissen!“

„Unmöglich!“

Mlad smrkavec se je drl nad njim, toda brez uspeha. Postojnar je trdil svoje in škripal z zobmi.

„Pakazi!“

„Nič dobrega ne bo“, je izkolcal doma.

„Spraševali so me po ljudeh. Molčal sem kakor riba.“

„Bog nas varuj hudega“, je stokala Postojnarica. Franc ni rekel nobene besede, le obraz se mu je zmrščil. Oče je videl, kako je krenil na polje.

„Fant ve, kje se bolečine zdravijo“, ga je mehko obšlo. Še sam se je obrnil za njim.

Pri pšenici sta se sešla. Z roko sta brodila po klasju, ki je valovilo pod breg.

„Nečesa se bojim, oče, pa sam ne vem kaj. Pravite da na Bledu že selijo, kaj, če prično še pri nas?“

„Ne bodo nas kmetov. Kmet mora ostati na zemlji, če hočejo ljudje živeti.“

„Mar jim je“, je zamahnil Franc. „Tuje ljudi bodo poslali na našo zemljo, mi bomo pa umirali na tujem.“

Francu se je glas tresel.

„Ne misli na najhujše“, ni verjel Postojnar sam sebi. Potlej sta se zagledala v polje. Pšenica, tam koruza, krompir. Bogme, take letine že dolgo ni bilo.

Zrak prečudno dobro diši. Človek ga kar je. Po smrekah in mecesnih vonja, po plovitih prsti in po jagodah.

„Tako ne bo nikjer, kakor tukaj, pa če nam zlat grad dajo v tujini“, se oglasi Franc.

„Ne more biti. Kjer midva stojiva, je nekoč gotovo stal moj oče, moj stari oče in stari oče mojega starega očeta. Na svojem stojiva. Povsod drugje je tujina, ki drugače diši.“

Postojnarjev glas je truden in težak.

„Če bomo morali oditi, bodo mrtvi vstali in stražili, dokler se ne vrnemo.“

Francov glas se več ne trese. Kujav je in uporen.

„Jaz bi se težko vrnil. Star sem. Vendar bi nerad ležal na tujem pokopališču, kjer nikogar ne poznam. Rad bi počival ob očetu in materi. Mrtvi se do vstajenja pod zemljo pogovarjajo.“

Postojnar čudno sklonjen zlomljeno koraci za Francetom. (Dalje prihodnjič.)

nepredvideno naključje pomagalo razvoljati uganko. Nenadna rešitev je udarila Smitha kot strela po glavi. Zarezala se je vanj v trenutku, ko je bil zaposlen s popolnoma drugimi problemi. Delal je vsemogoče poskuse. Severnim kravam je odvezal kri na debelo, da bi jih naredil slabokrvne in tako dokazal, da so te majhne smešne hruškaste pošasti, ki jih je našel v krvnih telescih, zares mikrobi in ne spremembe na krvi, nastale zaradi slabokrvnosti. Poleg tega se je učil gojiti klope v toplih steklenih posodicah v laboratoriju. To ga pa ni motilo, da ne bi še naprej obiral klopov z južnih krav. Odkril je še neko drugo zanimivost, da dobe namreč teleta severnih krav na istih pašnikih, ki so njihovim materam zadali smrt, le lahek napad mrzlice.

Rekel si je: „Vzel bom mlade klope, ki sem jih vzgojil v steklenih posodah v laboratoriju in ki nikdar niso videli nobene krave ali bili na okuženem pašniku. Posadil jih bom na severno kravo, da se napoje z njeno krvjo. Ali ji bodo izpili toliko krvi, da bo dobila anemijo?“ Na prvi mah se zdi ta poskus nesmiseln.

Pa ga je vendar izvedel. Dobro rejeno zdravo telico je postavil v ločen hlev. Nanjo je deval dan za dnem na stotine mladih, čistih klopov. Naglo so se zarinili pod dlako in se zavrtali v kožo. Med tem ko se se klopi naslajali ob krvi, je Smith preiskoval pod mikroskopom isto kri hoteč vedeti, ali je anemija že tu.

Zopet je prišel nekega jutra v hlev in z mehanično kretnjo pogledil kravo. Kaj je to? Vročina, sumljiva vročina! Res, že je krava povešala glavo in ni marala več jesti. Tudi kri ni bila več sveža in rdeča, ampak redka in temna. Brez sape je zdiral na podstrešje k mikroskopu. Ni bilo dvoma! Krava telesca niso bila več kot pri zdravi živali lepo zaokrožena z gladkim robom, temveč zmalčena in razpočena. Lastnim očem ni mogel verjeti, ko je med razbitimi celicami opazil majhne, hruškaste mikrobe.

Sedaj je postalo vse jasno. Mikrobi so prišli s klopi iz Karoline. S starih klopov so prešli v jajčeca, ki so se zlegla v steklenih posodicah in živeli naprej v mladih klopih. Odtod so prišli v žival, kjer so izvršili svoje smrtonosno delo.

Cela vrsta nerešenih vprašanj se je namah razvoljajala. Morila niso prenašali na severne krave stari, od krvi nabrekli klopi, temveč mlada, pet do osem dni stara žuželka. Sedaj je razumel, zakaj so pašniki šele po enem mesecu nevarni. Mati se mora prej napiti krvi in pasti s krave na tla. Nato mine par dni, da zleže jajčeca. Ta morajo dvajset ali več dni zoreti, potem pridejo na dan mladi klopi, ki morajo precej stikati naokoli, preden naletijo na nogo kake krave, da se po njej povzpnejo na žival. Vse to zahteva dneve in tedne.

Sedaj se je Smith požuril z rejo klopov. Saj jih je rabil na tisoče, da preiskusi svoje novo odkritje. Vse se je lepo ujemalo. Slednja krava na katero so prišli mladi klopi iz inkubatorja, je zbolela na mrzlico. Toda Smith je bil nenasiten. Minulo je poletje 1890. Ko se je shladilo, je postavil v hlev peč, gojil je klope na toplem in jih polagal na živino. Krave so zbolele na mrzlici sredi zime, kar se v naravi ni nikdar zgodilo.

Še dve leti sta se Smith in Kilborne mučila na ožganih poljih, da bi vsako tudi najmanjšo vrzel zapolnila z dokazi. Izmišljala sta si vedno nove ugovore in protidokaze, nato pa sta si razbijala glavo z iskanjem rešitve in odgovora. Pri tem sta dognala zanimiva dejstva, ki so bila važna za raziskavo imunite. Opazila sta, da teleta s severa doživijo le redke napade mrzlice, včasih celo po štiri v enem poletju. Za naslednje poletje pa so se pasla brez posledic in se lepo redila. Tako sta lahko pojasnila, zakaj krave z juga nikdar ne poginejo za mrzlico. Ta zavratna bolezen preži na vsakem pašniku na jugu, kjer so klopi in klopi so povsod. Klopi grizejo tudi južne krave in jim vcepajo smrtonosne mikrobe. Živali nosijo mikrobe s seboj, pa jim ne škodijo, kajti rahla bolezen, ki so jo prestale v mladosti, jih je naredila nedotakljive.

V letu 1893, po štirih letih trdega dela, po štirih vročih zmagoslavnih poletjih, se je Smith vsedel k mizi in je odgovoril točko za točko na vsa vprašanja teksaške mrzlice, med tem ko so učenjaki še vedno brez moči strmeli vanjo. Pokazal je tudi, kako bi bilo mogoče to kugo popolnoma izkoreniniti. Stari Pasteur, ki je to napovedal za vse kužne bolezni, je baš takrat ležal na smrtni postelji. Smelo morem trditi, ne da bi spregledali mojstrska dela Leewenhoeke ali Kocha in drugih znamenitih mož: nikdar dotlej ni nihče dal enostavnejšega in temeljitejšega odgovora na kako naravno uganke kakor Theobald Smith. Vsak nadarjen mladič bi mogel razumeti njegovo poročilo, sam Newton bi se bil pred njim odkril.

S tem poročilom je Smith človeštvo popeljal okoli vogala, ki mu je doslej zastiral pogled daleč naprej. Pokazal je povsem novo iznenadljivo pot, po kateri je mogoče prenašati mikrobe — po žuželkah. Če klopo iztrebimo, bo teksaška mrzlica zginila s površja zemlje. Danes poplavlja v Ameriki vse pašnike in živino naženejo v vodo, da klopi potonejo in mrzlica ni več noben problem.

Velikani v borbi s prstlikavci

(Nadaljevanje in konec.)

Med tem je vroče poletje minulo, prišel je september. Severne krave v ogradi št. 2 so se veselo debelile, na njih ni bilo klopov. „Poglejmo, če so samo klopi krivi mrzlice“, je rekel Smith in prepeljal od štirih neokuzenih severnih krav dve v ogrado št. 1 — ogrado smrti. Čez en teden so že nekateri klopi plezali po nogah na novodošle goste. Po dveh tednih je ena krava že poginila, drugo pa je tresla mrzlica.

Smith pa še ni bil prepričan. Kdo je že videl človeka, ki bi zahteval še več dokazov, da bi mogel verjeti nekaj, kar je vendar srčno želel verjeti. Še en dokaz je rabil in nekaj zelo preprostega mu je prišlo na um. Iz smrtonosnih pašnikov Karoline so prispeli koši trave, v njej je gomazelo krvi željnih klopov. Smith jo je potresel po ogradi št. 3, kjer se niso nikoli pasle krave z juga ali se plazili klopi. V to ogrado je spravil Kilborne štiri zdrave severne krave. Čez nekaj tednov je ena poginila, od ostalih treh sta imeli dve močno mrzlico, a nista poginili.

Tako je Smith natančno ugotovil pot, po kateri pride nevidni mali morilec z ene žrtve na drugo. Nobenemu lovcu na mikrobe se doslej ni to posrečilo. V ogradi z južnimi kravami in klopi poginjajo severne krave na teksaški mrzlici; v ogradi z južnimi kravami brez klopov so severne krave zdrave? V ogradi, kjer ni južnih krav, so pa klopi, dobe severne krave mrzlico. Klopi torej povzročajo mrzlico. Sklep je enostaven kakor 2 krat 2 je 4. Toda Smith je z neverjetno skrbjo in vztrajnostjo in potrpežljivostjo ob sončni pripeki izvršil še celo vrsto poskusov, preden je sebi končoveljavno dokazal, da so odkrili kravji pastirji nekaj velikega in doslej povsem nepoznanega.

„Dosti je“, bi rekel kdo, „ni treba več novih dokazov! Sedaj se pač ne bo več po-

mišljal nasvetovati vladi križarske vojne proti klopom!“ Pa Smith tega ni storil. Preveč vesten je bil. Čakal je na poletno vročino leta 1891. Ni le nameraval vseh poskusov še enkrat ponoviti, v načrtu je imel še nove poskuse, preproste sicer, pa vendar prepričljive. Dokazali naj bi, da so edino klopi pravi zločinci. Poleg tega mu neko zavito vprašanje, ki je bilo za površne glave preostro, ni dalo miru: klop živi vse svoje dni na eni živali in ne leta kot muha od krave do krave. Kako more torej klop prenašati bolezen z južne krave na severno? To vrzel je moral še zapolniti.

Razmišljal je: „To bi se moglo zgoditi tako, da popadajo od krvi siti, godni klopi na tla in tu jih krave pomandraj. Hruškasti mikrobi se oprimejo trave in jih severne krave s travo požro.“

Vzel je na tisoče klopov, ki so s travo prišli s Karoline ter jih pomešane med severnim senom polagal severni kravi ki jo je skrbno čuval v posebnem hlevu. Toda zgodilo se ni nič posebnega. Kravi je nova krma ugajala, vsak dan je bila debelejša. Drugi kravi je dal Smith piti juho, ki je bila začinjena z zmečkanimi klopi. Zdelo se je, da nova pijača kravi kar dobro tekne.

Tako torej ni šlo. Krave se očividno niso nalezle mikrobom s hrano. Nekaj časa Smith ni več vedel, kam. Tudi druga mučna vprašanja mu niso dala spati. Zakaj postanejo pašniki severnim kravam nevarni šele kak mesec po prihodu južnih krav s klopi. Ljudje, ki so čuvali črede, so to dobro vedeli. Brez nevarnosti so smeli novoiztovorjene južne krave pomešati med severne in jih pustiti na istem pašniku 20 dni. Če so potem severne krave s pašnikov umaknili, se jim ni zgodilo nič hudega. Če so jih pa pustili na pašniku le nekaj dni še, je nenedoma izbruhnila kuga, četudi so južne krave pred časom odstranili. Zares trd oreh!

Nekega dne v poletju 1890 pa je srečno

Naše gospodarstvo

Vaška gospodarska vzajemnost

Narava kmečkega človeka je svojeglava in zaverovana v lastno korist in v lastni prav. Temu se ni treba čuditi. Kmet je med onimi poklici, ki človeka na najbolj svojski način zaposlujejo. Vsak se po svoje trudi in peha na svojem kosu zemlje in glavo ima polno skrbi, kako bo ukrenil to in ono, da bo s težavo prebrodil gospodarske stiske na svoji domačiji. Kdo bi imel potem sploh kaj časa in smisla za gospodarska vprašanja svojega sosedu — kaj šele za vprašanje kmetov iz sosednje vasi ali celo iz druge občine!

Iz takšnega značaja kmeta na splošno, slovenskega kmeta na Koroškem pa še posebej, izvirajo škodljive posledice, ki jih več ali manj težko občuti celokupno kmečko gospodarstvo, pa tudi posamezni kmetje sami, čeprav se največkrat ne zavedajo, kje je korenina takega zla.

Reči moramo, čeprav je to težko in neprijetno povedati, da je kmečko ljudstvo na vasi preveč razcepljeno in razbito. Vzrok temu pojavu lahko iščemo deloma v **narodnostnih trenjih**, ki vodijo do očitnih sporov in sovraštva med nemškimi in slovenskimi kmetovalci. To je iz nacionalnih ozirov razumljivo; tudi iz človeškega stališča mnogokrat opravičljivo; a z gospodarskega gledišča so spori med vaščani zaradi različne narodnosti vedno kvarni in pogubni. Vendar jih dostikrat ni lahko preprečiti in se jim izogniti. Bližnja preteklost je zasekala med slovenskega in nemškega posestnika v isti vasi marsikje globok prepad, ki ga bo težko kmalu premostiti. Vmes so preganjanja iz narodne mrznje, vmes so izselitve tolikih slovenskih družin, so denunciacije in ovadustva in še marsikaj drugega, kar bi se med kmečkimi sosedi nikdar in nikoli ne smelo dogoditi. Toda dogodilo se je in kdor danes na nemški strani zameri slovenskemu sosedu, da je nezaupljiv do nemških gospodarskih organizacij in da se upira sodelovanju z nemškim stanovskim drugom, ne sme nikoli pozabiti komaj minulih let strahote, ki jo je pretrpel slovenski kmet. To se ne more čez noč pozabiti. Najhitreje in najuspešneje bo zgrajen most med obema, če bo nemški sosed v dejanju kazal, da takih metod ne odobrava in da se po svojih močeh prizadeva, kako bi se storjena škoda čimprej popravila.

Na besede kmečki človek vedno prav malo da. Vsa zagotovila na raznih shodih in zborovanjih slovenskega kmeta ne bodo prepričala o dobrih namenih nemških kmečkih sosedov. Preveč ima bridkihkušenj. Kaj zalega bo le resnična in dejanska **gospodarska pomoč**, ki jo lahko nudi sosedu, ena vas drugi in nemška kmetijska organizacija slovenskim kmetom v celoti.

Jasno je, da ne bomo zamudili nobene priložnosti, da ne bi vzpodbujali in opominjali slovenskih kmetov, naj bodo zanašljivi tudi oni dobri sosede svojim nemškim stanovskim tovarišem in jim to kažejo tudi v dejanju.

Bolj kot to razmerje med slovenskim in nemškim sosedom pa želimo danes poudariti nezdružene razmere, ki vladajo med **slovenskimi sovaščani** in sosedi samimi. To poglavje je bolj žalostno in bolj obsodbe vredno že iz narodnostnih, kaj šele iz gospodarskih razlogov! Posebno je treba na škodljivost takih pojavov pokazati v današnjih časih, ko je zaradi izrednih pogojev razmer sosed še bolj navezan in odvisen od svojega sosedu, kot je to v mirnih in normalnih časih.

Saj danes vendar živimo v povsem izrednih razmerah. Na kmetih primanjkuje delovnih moči. Marsikje se ni še vrnil na kmetijo gospodar, drugod manjkajo sinovi, ki jih dom bridko pogreša. Ali bi ne bilo prav, da taki domačiji pri obdelavi zemlje po svojih močeh pomagajo sosede? Ali boš sam imel kaj manj, če bo tudi sosedov grunt, ki nima dovolj delavcev, pošteno in do zadnje pediti obdelan? Če je kdaj poprej prišlo med vami morda do ostre besede ali celo do spora: danes je čas, da nejevoljo v svojem srcu zadušiš, jezo pogoltniš in v silo pomagaš. Veruješ v Boga in ga prosiš blagoslova za svoje delo na svoji zemlji. Glej, če se boš premagal, odpustil in pozabil nekdanjo žalitev ali spor, boš izprosil zase več božjega

blagoslova kot z vso molitvijo. Bog pravi v sv. pismu: „Pojdi, spravi se s svojim sosedom, potem pa pridi in mi daruj svoj dar!“

Manjka oprežne živine, manjka orodja. Ne skopari in posodi sosedu, če vidiš, da nima. Ne čakaj na njegovo prošnjo. Zakaj dati je mnogo lažje nego prositi.

Morda ta in oni v vasi nima semenskega blaga. Dobro veš, kako zelo je pridelek odvisen od dobrega semena. In boš mirno gledal, kako se bo sosed ubijal z obdelovanjem, ki ni nič manjše, četudi je seme zanič, sam boš pa semensko robo krmil morda živini?

Slovenski kmetje! Ali ste kdaj že prav resno razmislili, kakšni velikanski gospodarski uspehi se dajo dosegati že v sami produkciji kmetijskih pridelkov, če drži vas vkup in si sosede pomagajo? Če niste, naj vam te besede dajo povod za takšno razmišljanje. Vsak med vami bo našel dovolj prilike, kjer bo lahko pokazal v tem oziru svojo dobro voljo. Prepričali se boste, da uspehi ne bodo izostali in jeseni boste zadovoljni, ko boste videli, kako zlahtne sadove rodi gospodarska vzajemnost med sosedi. Pri vsem vas bo pa spremljala prijetna in ljuba zavest, da ste izpolnili svojo slovensko narodno pa tudi krščansko dolžnost do svojega brata.

V vzajemnosti je velika gospodarska moč. Naj nihče ne podcenjuje njenega pomena. Od nje bo imel končno največjo korist sam in njegova domačija.

TROT

Ta moški zastopnik pri čebelji družini ima pri ljudeh slab glas in majhno veljavo. Deloma upravičeno, deloma pa tudi neupravičeno. Njegova važnost je v tem, da bi brez njega ne bilo ne čebel in ne matic — torej sploh nobenega življenja pri čebelah, pri ljudeh pa nobenega medu. Res je pa na drugi strani, da bi v ta namen zadostoval pri vsaki družini samo en trot. Toda narava je darežljiva in razsipna! Zato je v vsaki čebelji družini teh možakov veliko, kar pa tudi ni brez pomena. Na ta način je namreč omogočen naravni plemeniti izbor, ki je za ugoden razvoj in napredek družine velike važnosti. Da je pa v posameznih družinah trotoev mnogo preveč, je največkrat kriv čebelar, ki se o pravem času ni briga za to, da bi zmanjšal trotoevsko satje (trotoevino) na najmanjšo mero in tako preprečil preobilico trotoevske zalege.

Kakor vemo, se trot izleže iz neoplojenega

jajčka. On torej nima očeta, ampak samo mater. Ko smo govorili o matici, smo rekli, da hrani v posebnem semenskem mošnjičku trote seme z njim sproti oplojuje samo jajčka za čebele in matic; če pa hoče zaleži trotoevsko zalego, jajčec nič ne oplodi. Sedaj bomo razumeli, zakaj ostarela matica začne zalegati sama trotoevska jajčka: zato, ker ji je zmanjkalo zaloge v mošnjiču! Podobno je s čebelo-trotoevko. Če je namreč družina dalj časa brezmatična, začno čebele nekaj navadnih čebel pitati s matičino „kraljevsko“ hrano. Zaradi tega se takim čebelam (laži-maticam) razvijejo naknadno jajčniki tako daleč, da začno proizvajati jajčka, ki jih zalegajo po več v vsako celico. Ker se pa take čebele ne morejo oplemeniti s trotom, so vsa jajčka neoplojena in zalega samo trotoevska. V takem primeru govorimo o „trotoevcu“, ki pomeni konec družine. Takšni pojavi so za čebelarja žalostni. Po-

keve k blagoslovu. Z vseh strani hite mladi rojaki s pisanimi butarami, v katerih so vpletene oljčne vejice — simbol miru in sprave. Ta oljka bo varovala vse leto hišo in domačijo nesreče: ob nevihti jo bo gospodinja prižgala in pozvala družino k molitvi za odvrgitev toče. — Naj nas drugi narodi zasmehujejo radi naših običajev, odpraviti jih ne bomo mogli nikdar, kajti pregloboko so zakoreninjeni v nas!

Nato pride vsa trpka resnost Velikega tedna. Zvonovi utihnejo od žalosti nad bridkim trpljenjem Božjega sina. Ob Božjem grobu se spominimo, kaj vse je moral prestati, da bi nas odrešil in vse naše težave in skrbi se nam zdijo na mah neznatne. Domov se vračamo s pomirjenim srcem; iz njega je izginil sleherni napuh in zavist; s čisto dušo se radujemo prihoda Velikonočnega jutra.

Ko pa se zvonovi „vrnejo iz Rima“, tedaj svečano zapoje iz vseh lin in oznanjujejo praznovanje. Po naših izbah je vse čisto, mize krasi pomladno cvetje. Tudi oltarji po cerkvah so bogato ozaljšani s pomladanskim nakitom; notranjost cerkve preveva vonj vijolic in kadila. Vse, kar živi poveljuje Vstajenje Gospodovo.

Kaj kličejo zvonovi v Velikonočno jutro, kaj nam govorijo? Spominjajo nas, da nismo sami na svetu, da je nad nami neskončno nebo, ki nas bodri in ščiti. Dvigajmo naša srca navzgor, iznad bede in vsaga nizkote, ki s soncu in Bogu iščimo lepote v stvarstvu čigar tajinstvena sila, priključuje cvetje iz tal, privabi živali iz brlogov; osrečuje naše srce, da vriska od veselja ob pomladnem večeru ter komaj pričaka jutro... Na svetu je vendar vsega dovolj! Zemlja je rodovitna mati, ki daje dovolj bogastva vsem svojim otrokom. Živeti pa morajo v slogi in pravilnosti ter obdelovati njena tla!

menijo za njegovo čebelarjenje veliko škodo, zanj samega pa ali nevednost ali pa malomarnost. Ne to ne ono mu ni v čast!

Trotoev čebelja družina nima vedno v svoji sredi. Pojavljati se začne takrat, ko postajajo družine godne za rojenje. Pojav trotoev meri torej na pomnoževanje družin. Kakor hitro se spomladi, ob primerno dobri paši in ugodnem razvoju družine, pojavi naravni nagon po množitvi družin (rojenje), začno čebele graditi trotoevsko stanje in matica ga do zadnje celice zaleže. Sedaj je odvisno od sistema panja in od čebelarja, koliko bo trotoev v posamezni družini. Če imajo čebele mnogo prostora za novo satje in če jim je na voljo puščeno, kakšno satje izdelujejo, potem smo lahko prepričani, da bodo zgradile mnogo preveč trotoevine. Če jim pa čebelar prostor omeji in jih z umetnim satjem (satnicami) nekako prisili, da gradijo navadne (čebelje) celice, potem se troti v družini ne bodo namnožili čez mero.

In na tem smo čebelarji prizadeti! Kajti troti nič ne nabirajo medu, pač pa ga prav pridno jedo. Tudi drugega dela ne opravljajo: ne donašajo ne vode, ne obnožine, ne čistijo celic in ne krmijo zalege, skratka, živijo na račun tujega dela. Vendar je med njimi in med njihovimi tovariši-ljudmi, ki tudi živijo na račun tujega dela, neka bistvena razlika. Troti po svoji naravi in po ustroju svojega telesnega organizma ne morejo nobenega dela izvrševati! Za nabiranje nektarja nimajo pripravnega jezička in nimajo golše za med; prav tako jim manjka žlez za krmljenje zalege. So tedaj po naravi določeni za brezdelje. Tega pa o ljudeh ne moremo trdit! Če se o trotih zaničljivo izražamo, jim pravzaprav delamo krivico. Namen, zaradi katerega so v družini, izvršujejo točno: v dobi rojenja jih nekaj vsaka družina nujno potrebuje. Poskusi so pokazali, da so čebele močno popustile v svoji marljivosti, ko so jim umetno oropali trotoev v času, ko jih morajo imeti.

Trot potrebuje za svoj razvoj največ časa, in sicer 24 dni. Ko se izleže, še ni takoj goden za plemo. Mora se nekaj dni še razvijati in utrjevati. To mu je v obilni meri omogočeno. Medeni lončki so mu vedno na razpolago, ob sončnih dneh se pa podaja na sprehode v lepo naravo in se vežba v letenju. Na ta način se tako okrepi in izuri, da hitreje leti, kakor čebela ali matica. To mu je pa tudi potrebno! Ko namreč v poletnem času mlade maticе izletavajo na snubne polete, morajo biti troti, ki jih vonj matic z vso silo vleče za seboj, toliko hitri, da matico dohitijo. Vsi slabši ostanejo zadaj, le najhitrejši „dečki“ je dohitijo.

In med njimi zmaga največji junak. To je naravni izbor ali selekcija, ki je za ohranitev rodu izrednega pomena. Trot, ki potem matico v poletu oplemeni, takoj pogine, ostali se vrnejo na svoje domove.

Dokler traja rojilna doba in je še kaj mladih matic, družine trote rade redijo, zlasti če je paša ugodna. Čim boljša paša je paša, tem rajši imajo čebele svoje možake. Če pa donos nektarja začne upadati in tudi rojilna doba gre h koncu, se približa za trote žalostna usoda. Čebele jih začno odganjati od medenih lončkov in prične se stradež... Končno troti tako oslabijo, da se morajo na milost ali nemilost udati volji svojih, z želom oboroženih sestic (sami namreč žela nimajo!). Te so pa brezsrčne: neusmiljeno se spravijo nadnje, jih pograbiijo za tilnik in iztirajo iz panja, vhod pa zastražijo. Lepega dne zapazi čebelar na bradi kakoga panja kup sestradanih revežev, ki čakajo smrti. To je „trotoevska vojska“ — znamenje, da je čas rojenja končan in da tudi paša ni bogve kaj. Usmiljeni čebelar tem siromakom okrajša trpljenje tako, da jih sam pomori.

Takšna je „zgodba“ o trotu. Mislim, da bi bilo prav, če bi je ne brali samo čebelarji, marveč tudi drugi ljudje in se ob njej učili, kako je red v božjem stvarstvu visoka šola za nas vse.

Se dva recepta

Makova potica.

V tri osminke mleka zakuhaj 30 dkg drobnega zmeltega maka. Hladnemu primešaj 3 rumenjake, 10 dkg sladkorja in 3 žlice topljene ali sveže smetane. Tudi sneg iz treh beljakov primešaj. Razvaljaj dobro vzhajeno testo (napravi ga kakor za šarkelj), pomaži ga z nadevom in trdno zavij. Deni v pomazan model in ga postavi na toplo da vzhaja. Potem ga še pomaži z jajcem pa peci približno eno uro. Namesto smetane pride neš maku lahko med.

Medena potica.

Naredi kvašeno testo kakor za šarkelj ter ga pusti, da dobro vzhaja. Medtem deni v kozico ½ kg medu, kateremu prideni 6 dkg presnega ali kuhanega masla. To naj vre počasi nekaj minut. Nato odstavi in zamešaj vanj ¼ kg orehov, nekaj žlic žganja, malo stolčnega cimeta in pest drobtin; zdaj vse to dobro zmešaj. Dobro vzhajeno testo tenko razvaljaj, ga namaži enakomerno z nekoliko ohlajenim, a ne mrimim nadevom, ga tesno zavij in deni v pomazan model. Potem ga postavi na toplo, da vzhaja, kar traja pri tej potici navadno dalje kot pri drugih. Nazadnje pomaži potico še z jajcem in počasi peci približno 1 do 1½ ure.

Ženski kotiček

„Edrami se zemljan, Aleluja zvon!“

Preko dolin in hribov, preko cvetočih poljan in temnih gozdov se razlega svečano zvonjenje na Veliko soboto in oznanja ljudem, da bo naslednji dan oni veliki praznik Vstajenja Odrešenikovega. Gospodinja zamaknjeno obstane sredi dela, toda le za hip; nato se s podvojeno silo vrže na delo, da ustvari družini prijetne praznike. Otroci, rajajoči po travnikih, tudi zaslišijo ta klic zvana, ki vabi k zbranosti. Proč so norčije in mladostna hudomušnost, in tako velik praznik vendar ne smejo jeziti mamic. Njihove jasne, razprte oči, v katerih se zrcalijo planine, jezerca in vsa pestra lepota naše domovine, pričajo, da tudi oni čutijo svetost trenutka. Dekleta zasople in ožarjeni hlic, prihajajo od „žegna“ in odlagajo ležbase na velikonočni prt, kamor so izvezle Jagnje božje. Preko polja in travnikov se vijo pisane procesije; življenja polni fantje nabirajo „možnarje“...

„To je dan, katerega je postavil gospod, veselimo in radujemo se ob njem...“, stoji zapisano. — V resnici ni lepšega praznika v vsem letu, kakor je Velika noč. Saj praznuje vse: človek, žival rast... Kristijan vstaja s čistim srcem v Velikonočno jutro, zatli v sebi vse pogubno, da bo v tvoji duši prostora samo za dobro in lepo!

Po ves teden pred prazniki se je gospodinja trudila s čiščenjem in olepšavanjem doma; gospodar pa je pograbil okrog hiše, očistil hlev in pospravil orodje, ki bo počivalo preko teh svetih dni. Dečki so že več tednov prej sušili gobo za „žegnani ogenj“. In naša brhka dekleta. Že dolgo prej so se posvetovala, kaj bodo neki oblekle, kadar bodo nesle k blagoslovu. Kdo bi jim zameril, če so nekoliko ničemurno ugibale, ali bodo imele najlepši jermas in najbolj pestro izvezen prt. Ha, je katera pomislila! Pohitela bom iz cerkve, da bom prva prestopila cerkveni prag, morda...? Seveda, vsaka bi se rada poročila!

Otroci so mislili in sanjali o pirih, velikih rdečih pirih, spomni kapelj krvi, ki jo je Zveličar prelijal za nas. Mnogi izmed njih še ne poznajo pomaranč in datljev iz predvojnih časov, ker so prišli na svet pozneje, ko nas je kruta vojna že oropala teh dobrot. Zato jih tudi ne pogrešajo — en sam pisan pir izpolnjuje njihov otroško fantazijo in privabi smeh v oči.

Ali je katera nedelja v letu lepša, kakor je Cvetna nedelja? Koliko lepote je v eni sami butarici, ki jo ljubeča mati povije svojemu sinku ali hčerki, da jo odnese v cer-

Problem južne Koroške

(„Volkswille“ K. P. O.). Nek Koroški Slovence, ki se je udeležil „koroških obrambnih“ bojev, nam je poslal sledeči dopis:

V zadnjem času se mnogo govori in piše o koroškem problemu. Zelo natančno sledim tej stvari, ker so ja naši interesi, ki jih tukaj preračunavamo. Da neka Koroška obstoja, je poznano vsakemu Avstrijcu, da pa obstoja v tej Koroški del, ki ga v pretežni večini naseljujejo Slovenci, pa po časnih poročilih najbrže za to ne ve niti vsak Korošec. Res jih je na žalost še mnogo, ki uporabljajo za te Slovence poniževalno oznako „Windische“, obenem pa zanikajo, da obstoja nek drug narod, ki je avstrijskemu s svojo kulturo enakovreden, katere proizvode moremo slišati v celovškem radiju, a žal le v skromnem obsegu.

Prišel sem novembra 1918 domov iz vojne in nisem imel druge želje, kakor imeti mir in nobenih bojev več. Ko sem slišal, da bo postala Avstrija republika in smo slednjič le rešeni osovražnega militarizma, je bilo moje navdušenje brezmejno. Toda naše veselje ni moglo biti dolgotrajno, kajti že začetkom decembra so se vlile na Koroško jugoslovanske kraljevske edinice pod poveljstvom generala Meistra Nobenega odpora še ni bilo, čeprav smo vedeli, da je konec naše svobode (takrat sem bil star 19 let) najbrže tu in, da bomo zopet poklicani pod orožje.

To se je 6. januarja 1919 tudi zgodilo, ko so poklicali na Koroškem pod orožje tri letnike, h katerim sem spadal tudi jaz. Bilo mi je jasno, kakor tudi mojim tovarišem, da nam ne preostane drugega, če se hočemo osvoboditi osovražnega militarizma, kot da primemo za orožje in branimo svojo svobodo. Tako smo prihajali od vseh strani proti Velikovcu k alarmni četi.

To četo so sestavljali pretežno koroški Slovenci in to 90% delavcev, ki niso imeli nobenega premoženja, ki naj bi ga branili. Kdor tega noče verjeti, naj pogleda v evidenčno knjigo čete — ta bo gotovo ležala

pri koroški domovinski službi. Če je bilo včasih nevarno in smo potrebovali ojačenje, so morali naši vojaški svetniki, Rebernig Franz in po ujetništvu tega, njegov naslednik Morak Jožef, s strogimi sredstvi siliti posestnike k vojaški službi. Mi se kot ljudje brez posestva torej nismo borili za imovino in posest, kakor tudi ne proti slovenskemu narodu, ker smo bili sami, kakor preje omenjeno po večini Slovenci, pač pa je prevladoval v nas cilj svobodne avstrijske republike, v kateri bi mogli živeti v miru, čemu nasproti je bila monarhistična, militaristična velesrbska klika. Pred in po bojih so nam veliko obljubili, čim pa je nevarnost prešla in je izpadlo ljudsko glasovanje Avstriji v prid, so stopili v ospredje oni, ki smo jih pri bojih redko ali pa sploh nikdar videli, da so jih častili kot junake. Za nas pa je veljal klastni izrek: „Črnc je storil svojo dolžnost, sedaj lahko gre!“ in z nami so od tedaj naprej tako ravnali, kakor sedaj s koroškimi osvobodilnimi borci in partizani! Naš sen o svobodni avstrijski republiki ni bil dolg. Avstrija je šla velikomemško pot, ki je peljala do fašizma in zatiranja naše slovenske manjšine.

Tudi danes nočejo mnogi uvideti, da more biti mir v naši lepi Koroški trajen le, če velja le ena pravica in sicer ista za vse. Nek pregovor pravi in tega naj se vsi spominjajo: „Cesar nočeš, da ti drugi store, tudi ti njim ne stori!“

Samo tako bomo mogli živeti skupaj v zadovoljstvu, pa naj odloči mirovna konferenca o naši deželi kakor pač hoče.

Vsem poslušalcem slovenskih radijskih oddaj sporočamo, da bodo naše polurne oddaje od velikonočne nedelje (vključno!) dalje ob nedeljah in četrtnih ob 21 uri 30 minut (ob pol desetih zvečer). Poročila bodo še nadalje ob 20 uri 10 minut.

Vodstvo slovenskih radijskih oddaj.

Posvečenja v Krški škofiji

Na cvetno nedeljo je bilo poddijakonsko posvečenje v Krki. Dijakonati bodo bodoči duhovniki prejeli na praznik Vnebohoda, to je 30. maja, mašniško posvečenje pa na praznik svete Heme 27. junija. Vsa posvečenja bodo v Krki, kjer je tudi bogoslovje, za katero pa upamo, da se bo končno le moglo preseliti v Celovec, kjer je že sedaj semenišče in škofijska cerkev.

Iz Grebinja

Ker še nihče iz naše grebinske okolice ni poslal kakšnega poročila ali dopisa iz življenja Grebinčanov Vašemu listu, se pa jaz kot prvi oglašim. Pri nas je tudi precej bralcev „Koroške kronike“, pa bi enkrat tudi radi videli, da se o njihovem kraju kaj napiše.

Mi smo mlinarji in delamo noč in dan v našem umetnem mlinu. Samo vode je primanjkovalo vso zimo, ker slo žlebi vsi razpokani in se voda izgublja, namesto, da bi

šla v turbine. Vsled tega je bilo tudi pomankanje moke. Sedaj bo pa že boljše, ker bomo dobili električni tok iz Lipice ob Dravi.

MALI OGLASI

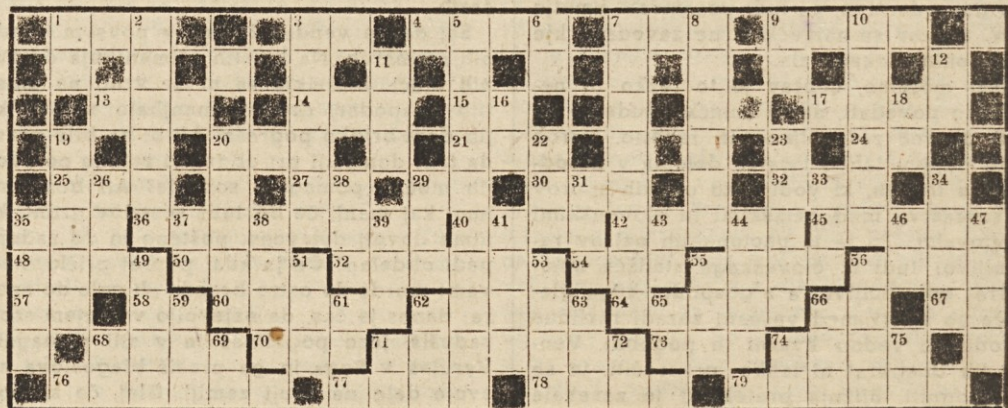
Nasla se je denarnica z manjšo vsoto denarja v Beljaku. Dobi se v Lienzu-Peggez, bar. 13/24.

90 zvedbe:

Kdor ve za bivališče Peterka Stanislava, izseljenca iz Jugoslavije, doma z Gorenjskega, na jsporoči proti nagradi na naslov: Berk Ljudmila, Priel 23, p. Wolfsberg (Koroška).

Komur je kaj znano o mojih bratih Francu, Karlu in Ludviku Korbar iz Poženke, p. Cerklje pri Kranju, naj to sporoči na naslov: Ivana Frantar, Lienz-Peggez, bar. 29/9.

KRIŽANKA KRONIKA

Besede pomenijo:

Vodoravno:

1. Koroški pozdrav; 3. Pogojniki; 4. Pretirano varčen; 7. Vbodljaj; 9. Znani čevljarški industrijalec; 13. Je brez telesa; 14. Prva ženska; 15. Dva enaka soglasnika; 17. Veznik, ki pomeni prav tako, tek; 20. Gol; 21. Sila, krepkost; 24. Primorski vzklík; 25. Teko in nič ne poreko; 27. Prvi dve črki v abecedi; 29. Kazalni zaimék; 30. Lesena hišica; 32. Strupena žuželka; 35. Življenska tekočina; 36. Prebivalka naše pokrajine; 40. Ud človeškega telesa; 42. Drugo ime za zdravnika; 45. Žensko krstno ime; 48. Igra na karte; 50. Pomanjkanje; 52. Vrsta glasbila; 54. Vprašalnica po kraju; 55. Prvi človek; 56. Dorasel; 57. Osební zaimék; 58. Osební zaimék; 60. Poceni; 62. Svetniški pridevek; 64. Svetopišemska oseba ženskega spola; 66. Vprašalni pridevek; 67. Kazalni zaimék; 68. Nevestina oprema; 70. Bivališče blaženih; 71. Vrste poti preko gora, tudi vrste hodnikov; 73. Azijski poglavar; 74. Vas nad Železno kapljo; 76. Včeraj zvečer; 77. Vrsta kuriva; 78. Rednica, roditeljica; 79. Vročé, vlažno ozračje.

Navpično:

1. Pritrdilnica; 2. Sadna skorja, ostanek pri lupljenju; 3. Gora na Gorenjskem; 5. Kraj v bližini Celovca; 7. Kraj ob koroško-štajerski meji; 8. Nasprotje od dolg; 9. Kemična označka za berilij; 10. Predsednik Združenih držav ameriških; 11. Nasprotje od noči; 12. Nikalnica; 16. Kazalni zaimék; 18. Pritrdilnica; 19. Travníška žuželka; 20. Slaboumnež; 22. Nočna ptica; 23. Duhovska oseba; 26. Večno mesto; 28. Domača žival; 29. Dolgoprstnež; 31. Takšen; 33. Brez družbe; 34. Začimba; 35. Vročá voda; 37. Ruska reka; 38. Prostor v gledališki dvorani; 39. Vrsta kovine; 41. Listnato drevo; 43. Dva enaka samoglasnika; 44. Aden; 46. Kemična označka za iridij; 47. Muslimanski bog; 49. Cankarjevo krstno ime; 51. Žensko krstno ime; 53. Najmanjši kemični delec snovi; 55. Drugo ime za očeta; 56. Koroška reka; 59. Zemlja, prst; 61. Vzklík; 62. Srk; 63. Skrajšano žensko ime; 65. Kratica za „sportni klub“; 66. Nasprotje od grd; 68. Pogojna členica; 69. Prva in četrtá črka v abecedi; 71. Predlog, tudi lombardska reka; 72. Začetnici imena in priimka slovenskega pisatelja („Cvetje v jeseni“, „Visoška kronika“); 74. Prihodnjik; 75. Ploskovna enota.

ZAHVALA

Vsem, ki so nas ob smrti naše matere in stare matere

Frančiške Nimec

tolžili in jo v tako častnem številu spremili na njeni zadnji poti, naša najiskrenejša zahvala!

Prav posebna hvala velja vrlim domačim pevcem in pevovodji, domačemu gospodu župniku za ganljivi govor ob odprtem grobu, vsem darovalcem krasnih vencev in končno vsem, ki so z nami sočustvovali.

Plešivec, dne 14. aprila 1946.

Zalujoče družine:

Miha Pak, Janko Nimec, Valentin Nimec, Franc Nimec.

Roman:

KRIŽ NA GORI

Ljubezenska zgodba

20

IVAN CANKAR

„Videl sem ga. V gostilni je popival s tovariši in se je komaj zmenil zame. Zelo gosposki je in brki so mu zrasli. . . . Malo ga je že imel, govoril je veliko in se je smejal, da se je slišalo na cesti. . . .“

Ustnice so se ji zategnile, pol v nasmehu, pol v zadržanem joku; život se je upognil, roke so se sklenile v naročju.

„Ni res, gospod učitelj! Pisal bi mi bil, da pride. . . . Šla bi mu naproti. . . .“

Učitelj se je zasmejal.

„Saj sem ga videl! Tak fant ne piše dekletu, ki ga je pozabil tam nekje v globeli. Že dolgo je tam, tri dni že! Zdej dela kulise za našo veselico. . . . Saj pojdete z nami, pa ga boste videli!“

„Pojdemi!“ je odgovorila Hanca kakor v omotici, okrenila se je, ne da bi se ozrla na učitelja in je stopila v vežo.

Učitelj je malo postal, vihal si je brke ter gledal zlovoljno predse.

„Pijanec, lahko bi bil napravil drugače! Zdej je še celo vse pri kraju! . . . Ampak zakaj je tako prismojena! Zdi se mi, da res misli nanj, še zmerom!“

Napotil se je počasi proti krčmi. . . .

Hanca je šla molče preko sobe, v izbi je odprla predal in je vzela pismo iz njega. Dišalo je po vijolicah in z zlatom je bilo obrobjeno. Sedla je in je brala, da bi zapazila neprijazne misli, ki so bile morda

skrite v njem, med nerazumljivimi besedami. Roka se ji je tresla, ko je držala pismo in naslonila se je na mizo. Pismo je bilo že staro, še od zime; na robih so se poznali sledovi njenih prstov, na razmazanih črkah sledovi njenih zolza. . . .

„Dragi Hanček!“

Ko je bila prvokrat odprla pismo, se je zasmejala temu imenu; zdaj ji je bilo zo-prno in zdelo se ji je, da se je zasmejal Mate prešerno in gosposko, ko ga je napisal. „Saj je tako majhna in uboga!“ si je mislil. „Bose noge ima, pisano kmetsko krilo in roke gole do komolcev, vse rjave in razpraskane!“

Brala je dalje in iz vsake črke so rasle čisto nove, nelepe misli.

„Kako se Vam godi tam v ljubeznivem, od vseh strani tako varno zabitem kotlu? Tako varno zabitem, zato da ne pride najbolj drobna miška vanj!“

Upor se je vzdignil Hanci v prsih. Spomnila se je na globel, kadar so se izprehajale po njej tihe večerne sence in se je glasila od daleč pesem zvona tako otožno in sladko. „Kaj niso doma tukaj tvoje lepe sanje? Čemu, Mate, bi žalil svoj tihi dom?“ Ko je brala pismo prvokrat, se je veselo zasmejala kotlu, tako varno zabitemu.

„In kako se godi tebi, ti moja mala, nedolžna, resna mamca? Če grem po cesti,

rožastimi klobuki na umetno friziranih laseh, se spomnim časih, kakšna bi bila ti v taki obleki, s takim klobukom in s tako frizuro, in se smejem, da moram stopiti v vežo. Ti uboga, neokretna Hanca — ob takih veselih urah te imam še najrajši! Po-božal bi te po tistih rdečih licih, poljubil bi te na tiste gorke ustnice!“

Hanca se je stresla kakor od straha. „Nikoli še ni govoril tako, tudi pisal še ni nikoli. . . .“ Kakor da bi stal tik pred njo, je umeknila glavo. Bala se je, da bi se je ne doteknil, greh bi se ji zdel njegov poljub.

Zamislila se je. Videla je tam, v nerazločni daljavi, veliko, šumno mesto. Mate je hodil po široki ulici, mimo visokih, ponosnih, vse belih hiš. Oblečen je bil po gosposko, klobuk je imel malo postrani, lepi kodri so mu padali na čelo. Oziral se je na vse strani, nasmehnil se je časih prijazno. Mimo njega so hodile lepe gospe, v šumečih svetlih oblekah, z rožastimi klobuki na umetno friziranih laseh. Šumela je gospa mimo njega, nalahko je povzdigala dolgo krilo, kakor učiteljica na fari; ozrl se je Mate in tudi ona se je ozrla in se je nasmehnila. . . .

Hanca se je zdrznila; vzdignila je roke, da bi prosila.

„O, Mate, ne stori mi žalosti!“

Mate pa je bil vesel in je pisal dalje veselo pismo. Prav na tistem mestu se je poznal sled njene solze; padla je bila nekoč iz očesa, orošenega od radostne, upanja polne ljubezni. Sled je razširila, zabrisala druga solza, iz bolezní porojena.

„Tvoja ljubezen mi je kakor svetinjska, ki jo nosijo pobožni fantje na svilehem traku okoli vrata in jih je sram, da bi jo po-

kazali drugim. . . . Spominjam se na fanta, ki ga je posetila sestra. Prišla je v pisanem krilu, zelo širokem in šumečem, ruto na glavi, v roki velik dežnik. Povešal je glavo, ko je šel z njo po ulici in se ni ozrl nikamor. Jaz pa vem, da jo je ljubil od srca.“

Žalostna je bila Hanca, zato je obrisala prvo solzo druga, bolj vroča. „Sram ga je moje ljubezni kakor svetinjske pod vratom; povešal bi glavo in bi se ne ozrl nikamor, če bi šel z mano po ulici. Tako je zavrgel to mojo vdano ljubezen. . . .“

Kaj se je zgodilo z njim? Kaj se je vršilo od zime do poletja? Pisal je poslednje prešerno pismo in nato je umeknil. Kod je pač hodil, s kom se je družil? . . . Spet je ugledala Hanca pred sabo in zdej čisto razločno tisto lepo damo v šumeči svileni obleki. Ni se bila samo nasmehnila, ni ga samo pozdravila s prijaznim pogledom. Oklenila se ga je, on jo je vodil pod pazduho po svetlih ulicah, proti svojemu domu. . . . Nič ni več čutil svetinjske pod vratom; pozabil je nanjo. Samo njeno roko je še čutil, njeno gorko, gosposko belo roko in jo je pritiskal k sebi. . . . O, Mate! . . .

Žalost jo je obšla in obšel jo je sram. Spomnila se je, da mu je bila poslala jabolk. Najlepših je bila izbrala, rdečih, rumenih, zavrila je vsako posebej v tenak papir in vsako jabolko je bilo kakor prijazen pozdrav, kakor ljubezniva beseda. Vesele so bile njene misli, ko je nosila na faro težki zavoj. Zadišalo bo po njegovih izbi vse na ulico, kadar odpre zavoj in razporeži na polici te lepe svetle pozdrave iz globeli in spominjal se bo nanjo z mehkim srcem. . . .

(Dalje prihodnjik.)